

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

PŘEKLAD ODBORNÉHO TEXTU Z OBLASTI
TEXTILNÍHO PRŮMYSLU – ROZDÍL MEZI PŘÍRODNÍ A
UMĚLOU KŮŽÍ

TRANSLATION OF SCIENTIFIC TEXT FROM THE TEXTILE
INDUSTRY – THE DIFFERENCE BETWEEN NATURAL AND
ARTIFICIAL LEATHER

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYPRACOVALA: Kateřina Martinková

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Milena Machalová

2017

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Uherském Hradišti, 10. 2. 2017

.....

Podpis

Děkuji PhDr. Mileně Machalové za konzultace, rady a připomínky, které mi během práce poskytla.

OBSAH

ÚVOD	7
1 ODBORNÝ STYL	9
1.1 DEFINICE ODBORNÉHO STYLU	9
1.2 LEXIKÁLNÍ RYSY ODBORNÉHO STYLU	9
2 PROBLEMATIKA TERMINOLOGIE	10
2.1 TERMÍNY	10
2.1.1 ZPŮSOBY TVOŘENÍ TERMÍNŮ.....	11
3 ROZBOR PŘEKLÁDANÉHO TEXTU	14
3.1 ANALÝZA EXCERPOVANÉ TERMINOLOGIE.....	14
3.1.1 ROZDĚLENÍ TERMÍNŮ PODLE PŮVODU	14
3.1.2 KLASIFIKACE TERMÍNŮ PODLE POČTU KOMPONENTŮ	21
3.2 PŘEKLADOVÉ TRANSFORMACE.....	25
3.2.1 LEXIKÁLNÍ TRANSFORMACE.....	25
3.2.2 GRAMATICKÉ TRANSFORMACE	25
3.2.3 LEXIKÁLNĚ-GRAMATICKÉ TRANSFORMACE	29
4 TEXT PŘEKLADU	31
ZÁVĚR	47
PE3IOME.....	49
BIBLIOGRAFIE.....	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	56
PŘÍLOHA Č. 1.....	57
PŘÍLOHA Č. 2.....	75
PŘÍLOHA Č. 3.....	91
ANOTACE	93

ÚVOD

Tématem naší bakalářské práce je překlad odborného textu z oblasti oděvního průmyslu, a to konkrétně oblasti přírodní a umělé kůže, zpracovávané na oděv a jiný typ výrobku. V této práci vytvoříme k danému překládanému textu translatologický komentář s glosářem.

Jako výchozí text byl vybrán ruský odborný text, který se zabývá problematikou výroby a zpracováním kůže přírodní a umělé. V dnešní době, kdy je na trhu nepřehledné množství výrobků z různého materiálu, nás zajímá právě kůže, u které se velmi často setkáváme s její imitací, kterou výrobci neváhají vydávat za pravou. Proto jsme se rozhodli se na tuto problematiku zaměřit a hlouběji vniknout do tohoto procesu, abychom i my byli schopni rozpoznat pravou kůži od imitace, což je velmi nesnadný úkol, protože dnešní výrobní postupy a technologie jsou na takové úrovni, že je pro laika velmi obtížné rozpoznat, zda se jedná o produkt toho či onoho druhu. Dále se v naší práci seznámíme, jakými procesy musí oba druhy kůže projít, než se dostanou k samotnému uživateli.

Za cíl jsme si dali vytvořit adekvátní překlad odborného textu s rusko-českým glosářem a s rozбором překládaného textu, který bude určen hlavně pro znalce z oboru, ale také pro ty, kteří se o problematiku zajímají. Glosář, vytvořený pro tuto práci, vychází z odborné terminologie, která se v překládaném textu vyskytuje.

V naší práci dále definujeme odborný styl, jakožto styl, který je charakteristický pro typ našeho překládaného textu. V další podkapitole se budeme věnovat problematice a definici terminologie. Uvedeme si možné způsoby tvoření termínů podle pravidel, která například uvádějí autoři jako B. Poštoľková, M. Roudný, A. Tejnor.

Při rozboru překládaného textu budeme uvádět příklady. Ke každému způsobu tvoření termínů uvedeme vlastní příklady z našeho překládaného textu. Excerptovanou terminologii klasifikujeme podle původu, tzn., že termíny rozdělíme na přejaté z jiných jazyků a na původní ruské termíny. K určování původu přejatých termínů použijeme webové stránky *gramota.ru*. Dále termíny klasifikujeme podle počtu komponentů, uvedeme si nejčastější užití a překládání termínů.

Důležitou část budou tvořit překladové transformace. Uvedeme transformace lexikální, gramatické a lexikálně-gramatické. U každého typu transformace uvedeme krátkou charakteristiku a ke každému druhu uvedeme vlastní příklady z našeho překládaného textu.

Překládaný text pro nás bude vodítkem k vypracování celé práce.

Přílohu č. 1 tvoří text originálu *Натуральная кожа и искусственная кожа*, Přílohu č. tvoří Rusko-český glosář a Přílohu č. 3 tvoří Zkratky.

1 ODBORNÝ STYL

V této kapitole charakterizujeme odborný styl, definujeme jeho hlavní znaky, zaměříme se na jeho lexikum a gramatické prostředky.

1.1 DEFINICE ODBORNÉHO STYLU

„Odborný styl (Научный стиль) je styl jazykových projevů, jejichž funkcí je formulování přesného, jasného a relativně úplného sdělení s dominující pojmovou složkou, je značně propracovaný. Při stylizaci sdělení je potlačena jeho emocionalita, nemusí však být potlačeny ostatní pragmatické složky komunikace.“¹

1.2 LEXIKÁLNÍ RYSY ODBORNÉHO STYLU

Stylistika je neoddělitelně spojená s normativní lexikou a normativní gramatikou; mají stejný předmět studia – jazyk, ale metody, techniky a cíle studia jazykových materiálů jsou odlišné.²

V oblasti lexikální se stylistika zabývá takovými otázkami jako stylová diferenciací (knižní, hovorová, odborná, publicistická, hovorová – lidové výrazy), synonyma, homonyma, antonyma, emocionální zbarvení slova. V oblasti frazeologie pak stylistika zkoumá otázky týkající se stylové diferenciací frazeologizmů (stejně jako lexiky), jejich emocionálně-expresivního zbarvení, rozsahu a užití ustálených slovních spojení, jazykových klišé a tvůrčí úpravy frazeologizmů spisovatelem. V oblasti morfologie se zabývá funkcí a užitím různých variant skloňování, časování, stupňování, emocionálně-expresivního zbarvení slovních druhů, jejich forem a také slovtvorných prvků. V oblasti syntaxe se stylistika zajímá o: specifikaci konstrukce písemné a ústní řeči a rozsah jejich užití, pořádek slov, syntaktickou synonymiku, emocionálně-expresivní zbarvení těchto nebo jiných konstrukcí, poetický syntax a takzvané „синтаксические фигуры речи“.³

¹ ČECHOVÁ, M. a kol.: Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

² ИЛЯШЬ, М.И.; МУЖЕВСКАЯ, Г.М.; ПОПОВА, В.А.; СМОЛЬСКАЯ А.К.; ШАТУХ, М.Г.: Практическая стилистика русского языка. Киев. 1975 (vlastní překlad)

³ ИЛЯШЬ, М.И.; МУЖЕВСКАЯ, Г.М.; ПОПОВА, В.А.; СМОЛЬСКАЯ А.К.; ШАТУХ, М.Г.: Практическая стилистика русского языка. Киев. 1975 (vlastní překlad)

Lexikální rovina je z hlediska výrazových prostředků daleko bohatší než jiné jazykové roviny.⁴

Marie Čechová dále uvádí, že ve slovní zásobě se vytvořila specifická vrstva lexikálních jednotek – **termínů, odborných názvů** – většinou substantivních pojmenování, méně sloves a jiných slovních druhů. Ty tvoří odbornou stylovou vrstvu a jsou nejcharakterističtějšími rysy odborného vyjadřování.⁵

Jak již bylo zmíněno výše, „*vědecký odborný styl je charakteristický vysokým počtem použitých termínů*“.⁶

2 PROBLEMATIKA TERMINOLOGIE

Lexikální rovina odborného stylu obsahuje mnoho termínů, do kterých řadíme termíny obecné vědní a termíny úzce specializované.

Terminologie dle Přemysla Hausera je nestále se vyvíjející jednotkou, což má spojitost s vytvářením nových vědních oborů, a díky neustále nově přicházejícím vědeckým poznatkům se pořád tvoří nové termíny a terminologické systémy. Ve stylu odborném dosahuje terminologie 40-60 % z celkové slovní zásoby odborného stylu. Příkladem může být matematika, kdy termíny jsou obsaženy asi v 60 % textu, v lékařské literatuře je toto zastoupení o něco nižší, pohybuje se kolem 40 %.⁷

Podle jednotlivých oborů mluvíme pak o odborném názvosloví jazykovědném, chemickém, zoologickém, historickém aj.⁸

2.1 TERMÍNY

Přemysl Hauser definuje termín jako "*lexikální jednotku sloužící odbornému vyjadřování s přesným, zpravidla pojmovým významem, ve svém oboru jednoznačnou, ustálenou a normalizovanou bez vedlejších příznaků citových*".⁹ Tato Hauserova definice je

⁴ ČECHOVÁ, M. a kol.: Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

⁵ Tamtéž

⁶ HOŘKÁ, M. Odborný styl v písemné i ústní jazykové komunikaci a jeho charakteristické zvláštnosti. [online]. 2009 [cit. dne 15. 8. 2016]. Dostupné z: <http://info.sks.cz/users/sp/informace/18%20Text%2003%2017%20Odborn%FD%20styl%20%20Ho%F8k%E1%20M%20Last%2009.pdf>

⁷ Tamtéž

⁸ HAUSER, P. Nauka o slovní zásobě. Praha: SPN, 1980.

⁹ Tamtéž

v podstatě shodná s definicí prezentovanou M. Čechovou: "*Termín je pojmenování jednoznačné a neexpresivní, často s internacionalizačním významem, což napomáhá vytvářet homogenní terminologii*".¹⁰

„Protože je termín součástí odborného vyjadřování, posuzuje jeho vhodnost nejen jazykověda, ale též příslušný obor. Ze sloučení obou stanovisek vyplývají obecné požadavky, kterým má termín vyhovovat.“ Jsou to:

1. jednoznačnost (nejzávažnější požadavek) – kolektiv Marie Čechové upřesňuje jednoznačnost jako neutrální, nominální a kognitivní.¹¹

2. přesnost

3. ustálenost

4. nosnost

5. neexpresivnost¹²

2.1.1 ZPŮSOBY TVOŘENÍ TERMÍNŮ

Tvoření nových termínů se věnuje M. Mugala. V publikaci "*Kniha o překládání*" uvádí, že „*nové termíny se tvoří pouze tehdy, kdy k nim v cílovém jazyce neexistuje odpovídající ekvivalent a kdy jde o zcela nový pojem, který vyjadřuje novou skutečnost, nebo se obsah a rozsah termínu v obou jazycích nekryje*.“¹³

Podobně jako v téměř všech slovanských jazycích je i mezi češtinou a ruštinou mnoho shodných výrazů, které jsou ale doplněny také o početnou skupinu výrazů naprosto rozdílných. Dušan Žváček mluví především o okruhu struktury odborných textů, která má svá specifika slovní zásoby. Diference se týkají mimo jiné i frekvence dílčích strukturních typů, které jsou oběma jazykům společné. Jde o to, že „*termíny de*

¹⁰ ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008
URL:

<http://info.sks.cz/users/sp/informace/18%20Text%2003%2017%20Odborn%FD%20styl%20%20Ho%F8k%E1%20M%20Last%2009.pdf>

¹¹ ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008

¹² Ad pozn. 7

¹³ MUGALA, M. In: Kolektiv autorů: *Kniha o překládání*. Praha. 1953

*facto nepřekládáme, nýbrž substituujeme termín cizího jazyka termínem z domácí terminologické soustavy.*¹⁴

Podle Běly Poštolkové a kolektivu je možné tvořit nové termíny takto:¹⁵

1. Morfologicky

a) odvozováním = derivace

b) skládáním = morfologicky

c) zkracováním = abreviace

2. Syntakticky

3. Sémanticky

a) metaforickým a metonymickým přenesením významu

b) zpřesňováním významu slov z běžně sdělovacího jazyka

4. Přejímáním

Přemysl Hauser uvádí, že nejčastějším způsobem tvoření termínů v češtině je odvozování. „*Odvozování neboli derivace je založena na tvoření slov pomocí koncovek, předpon a přípon. Produktem derivace jsou takzvané deriváty, čili odvozená slova.*“¹⁶

Jako příklad z našeho textu uvedeme: *дубить* (činit) – *дубитель* (činitel), *производить* (výroba) – *производитель* (výrobce), *угол* (úhel) – *угольник* (úhelník), *усадить* (usadit se) – *усадка* (usazení). Svůj prostor mají i odvozeniny předponové např.: *действие* (vliv) – *воздействовать* (ovlivnit), *пускать* (pouštět) – *выпускать* (vypouštět), *держат* (držet) – *задержат* (zadržet), *готовить* (pracovat) – *изготовить* (vypracovat), *работать* (pracovat) – *обработать* (opracovat).

Nedílnou součástí jsou složeniny, které se v odborných názvech poměrně často vyskytují, jsou jimi *водостойкость* (voděodolnost), *воздухопроницаемость* (vzduchopropustnost), *иглопробивный* (prošitý jehlou). Zkratky a slova zkratková se v terminologii začala šířit až během posledních pár let, jako příklad můžeme uvést

¹⁴ ŽVÁČEK, D. (1994): Úvod do teorie překladu: (Pro rusisty). 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 54 s. ISBN 80-7067-353-7.

¹⁵ POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A. O české terminologii. Praha: Academia, 1983.

¹⁶ KRAUS, J. a kol. (2005): Nový akademický slovník cizích slov A-Z. Vyd. 1. Praha: Academia. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.

graficko-fonetické zkratky: *T* — *ткань* — *T* — *tkanina*, *TP* — *трикотажное полотно* — *TT* — *tkaná textilie*, *HT* — *нетканое полотно* — *NT* — *netkaná textilie*. Další zkratky a značky z našeho textu přikládáme v příloze. Velkou skupinu terminologie zaujmají víceslovná pojmenování, terminologická sousloví např. *хлопчатобумажный* — *bavlněný*, *легкорастяжимый* — *snadno roztažitelný* (*snadno se roztahuje*), *двухвальный* — *dvouválcový*. Spojení přívlastkového (určujícího) adjektiva se substantivem je asi nejběžnější. Jedná se o např. *иглопробивный* — *prošíty jehlou*. Nová sousloví dle Hausera „*vznikají v jazyce naprostou převahou právě pro potřeby odborného pojmenování. Přízpůsobování běžných slov, tzv. sémantického tvoření, se v terminologii také užívá.*“ Obvyklým a častým způsobem je přejímání z jiných jazyků. Přejímání se bude hlouběji věnovat v další části. A v neposlední řadě má své uplatnění i doslovný překlad názvů, tzv. kalkování.¹⁷¹⁸

„*V oblasti terminologie se odrážejí všechny strukturní rysy slovní zásoby ruského jazyka jako celku. Ve srovnání s češtinou můžeme konstatovat, že každý jazyk klade částečně jiný důraz na obecně slovanské pojmenovací postupy.*“¹⁹

Využitelnost a produktivnost výše uvedených postupů je v různých oborech, vědních či technických, různá a různě kvalitní. Také mezi nomenklaturou a terminologií panují značné rozdíly. B. Poštolková, M. Roudný a A. Tejnor popisují tyto rozdíly takto: „*...nomenklatura se od terminologie liší tím, že zahrnuje pouze názvy povahy substantivní pro objekty zkoumání, mezi podobami termínů uváděnými v normách a slovnících a podobami termínů užívanými v odborných textech, mezi vrstvou spisovných termínů, profesionalismů a slangových pojmenování.*“²⁰

V našem překládaném textu jsme provedli terminologickou analýzu.

¹⁷ Vlastní příklady z překládaného textu

¹⁸ HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980.

¹⁹ ŽVÁČEK, D. (1994): *Úvod do teorie překladu: (Pro rusisty)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 54 s. ISBN 80-7067-353-7.

²⁰ POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A. *O české terminologii*. Praha: Academia, 1983.

3 ROZBOR PŘEKLÁDANÉHO TEXTU

3.1 ANALÝZA EXCERPOVANÉ TERMINOLOGIE

Jak už bylo uvedeno, termíny jsou nejvýznačnějším rysem odborného textu.

Tyto termíny v rámci jejich analýzy rozdělíme do několika podskupin, přičemž tím základním rozdělením bude rozdělení termínů na vlastní a přejaté, které dále budeme dělit dle jednotlivých jazyků, ze kterých byly převzaty. Na formální rovině termíny rozdělíme podle počtu komponentů: jednoduché termíny; složené termíny; víceslovné termíny. Grafické značky, zkratky a graficko-fonetické zkratky uvádíme v příloze.

Terminologie z oblasti oděvního průmyslu, konkrétně koženého průmyslu, je velmi bohatá jak termíny přejaté, tak na termíny původně ruské.

3.1.1 ROZDĚLENÍ TERMÍNŮ PODLE PŮVODU

Rozdělujeme je na termíny přejaté z jiných jazyků a původně ruské termíny.

3.1.1.1 TERMÍNY PŘEJATÉ Z JINÝCH JAZYKŮ

Text originálu a text překladu jsme porovnávali z hlediska původu slov. Slova z textu, především podstatná jména, jsme podrobili analýze, při které jsme každé slovo zvlášť zadávali do vyhledávače na *gramota.ru*, a tento vyhledávač nám pomohl roztřídit slova do jednotlivých skupin jazyků, ze kterých byla slova přejata.

Z latiny

Алюминий – alumen – aluminium

Вискоза – viscosus – viskóza

Дефект – defectus – defekt, vada

Деформация – deformation – deformace

Каштан – castanea – kaštan

Компонент – componens – komponent

Композиция – composition – kompozice

Конкретный – concretus – konkrétní
Конкуренция – concurrere – konkurence
Конструкция – construction – konstrukce
Коэффициент – coefficient – koeficient
Максимальный – maximum – maximální
Масса – massa – hmota, látka
Минерал – minera – minerál
Минимальный – minimus – minimální
Операция – operatio – operace, výkon
Продукт – productus – product
Продукция – productio – produkce
Процесс – processus – proces
Специальный – specialis – speciální
Структура – structura – struktura
Текстиль – textile – textilie
Температура – temperatura – teplota
Эластичный – elasticus – elastický
Элемент – elementum – element, složka
Фабрика – fabrica – fabrika
Фактор – factor – factor
Фактура – factura – povrchová úprava
Форма – forma – forma, tvar
Циркуляр – circularis – cirkulující

Эмульсия – emulsus – emulze

Z francouzštiny

Ассортимент – assortiment – sortiment

Велюр – velours – velur

Деликатный – délicat – delikátní

Деталь – detail – detail

Жакет – jaquette – dámské sako

Жилет – gilet – vesta

Конструкция – construction – konstrukce

Марокен – maroquin – marokén

Машина – machina – stroj

Модель – modele – model

Пальто – paletot – kabát

Режим – regime – režim

Сезон – saison – sezóna

Сорт – sorte – jakost, kvalita

Фланель – flanelle – flanel

Шагрень – chagrin – měkká kůže

Шеврет – chevrette – kozička

Шевро – chevreau – kůzlečí kůže

Эксплуатация – exploitation – provoz

Эталон – étalon – prototyp

Z řečtiny

Гигиена – hygieinós – hygiene

Гигроскопичность - hygrós – hygroskopicitá

Зона – zōnē – zóna

Метод – méthodos – metoda

Механика – méchanikē – mechanika

Мимоза – mimós – mimóza

Полимер – polýs – polymer

Рекомендовать – recommendare – doporučit

Синтез – synthesis – syntéza

Термо – thérme – termo

Технология – téchnē – technologie

Топография – tópos a gráphō – topografie

Физика – phýsis – fyzika

Характер – charakēr – character

Хром – chrōma – chrom

Экономика – oikonómikē – ekonomie

Эстетика – aisthētikós – estetika

Z angličtiny

Винил – Vinyl – vinyl

Импорт – import – import/dovoz

Каучук – caoutchouc – kaučuk

Лазер – laser – laser

Пиджак – pea-jacket – pánské sako

Ролик – roller – váleček

Z němčiny

Группа – grupe – skupina

Замша – zämisch – semis

Z arabštiny

Анилин – an-nil – anilin

Химия – alchimia – chemie

Z italštiny

Лак – lacca – lak

Z perštiny

Сафьян – сахтийан – safián

Překlad, který jsme vypracovali, obsahuje 80 termínů, jež nemají původ v ruštině, ale v jiném jazyce. Nejčastěji jsme se setkali s termíny přejatými z latiny - (31) termínů; poté s termíny z francouzštiny (20), zde si můžeme povšimnout, že větší část tvoří termíny označující název oděvu nebo materiálu z něj vyrobeného. Tento jev můžeme vysvětlit nejen tím, že v 17. stol. proslavil Ludvík IV. Francii v oblasti módy, protože ji tolik zbožňoval, ale také zakládáním návrhářských škol a kurzů – to je důvod, proč zemí módy je právě Francie; řečtiny (17 termínů), méně už potom z angličtiny (6 termínů), z té se začalo přejímat až ve 20. stol.; němčiny (2 termíny); arabštiny (2 termíny); italštiny (1 termín); a dokonce z perštiny (1 termín).

Jazyk	Počet termínů	V procentech
Latina	31	38.75 %
Francouzština	20	25 %
Řeština	17	21.25 %
Angličtina	6	7.5 %
Němčina	2	2.5 %
Arabština	2	2.5 %
Italština	1	1.25 %
Perština	1	1.25 %
Celkem termínů		Celkem procent
80		100 %

Na základě analýzy původu termínů můžeme o ruštině říct, že ve srovnání s češtinou inklinuje více k analytičnosti a k přejímání cizích termínů.²¹ V současnosti je celkový trend ruského jazyka přejímání z angličtiny. Toto přejímání termínů má za příčinu sklon k mezinárodní unifikaci odborné terminologie.²²

²¹ ŽVÁČEK, D.: Úvod do teorie překladu (pro rusisty). Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 42

²² ВАСИЛЬЕВА, А.Н.: Курс лекций по стилистике русского языка. Москва: Русский язык, 1976, s. 54

3.1.1.2 PŮVODNÍ RUSKÉ TERMÍNY

<i>rusky</i>	<i>česky</i>	коти <u>р</u> ование	kótování
бараба <u>н</u> ный	válcový	ла <u>й</u> ка	lajka
ва <u>л</u> ик	válec	ламини <u>р</u> ование	laminování
вещ <u>е</u> ства	látky	мере <u>я</u>	zvířecí kůže
вла <u>г</u> а	vláha	мех	kožešina
водосто <u>й</u> кость	odolnost proti vodě	микр <u>о</u> организ <u>м</u>	mikroorganismus
возду <u>х</u> опроница <u>е</u> мость	prodyšnost	на <u>п</u> па	nappa
воло <u>к</u> но	vlákno	оборуд <u>о</u> вание	zařízení
вор <u>с</u>	srst	оп <u>о</u> ек	telecí kůže
вы <u>п</u> арка	vypaření	паропроница <u>е</u> мость	propustnost
вы <u>р</u> осток	kůže jednoletého telete	перга <u>м</u> ент	vodních par pergamen
газооб <u>р</u> азный	plynný	пласти <u>ч</u> ность	plasticita
го <u>л</u> ь <u>ѐ</u>	holina	пл <u>ѐ</u> нка	povlak
да <u>в</u> ление	tlak	пл <u>ѐ</u> сень	plíseň
дра <u>п</u> иру <u>е</u> мость	schopnost kůže být měkkou a flexibilní	пл <u>о</u> щадь	rozloha
дуб <u>л</u> ение	činění	под <u>к</u> ладка	podšívka
ж <u>ѐ</u> сток <u>о</u> сть	surovost	полу <u>ф</u> абрика <u>т</u>	polotovar
ж <u>и</u> д <u>к</u> ость	tekutina	пор <u>и</u> стость	pórovistost
ж <u>и</u> р	tuk	пор <u>ы</u>	póry
замор <u>а</u> живание	zamrazování	про <u>м</u> ышленность	průmysl
засали <u>в</u> ание	nasolování	ра <u>с</u> тво <u>р</u>	roztok
изно <u>с</u> осто <u>й</u> кость	odolnost proti opotřebení	ра <u>ц</u> иона <u>л</u> ность	racionalita
каланд <u>р</u> ование	kalandrování	ре <u>л</u> ь <u>ѐ</u> ф	relief
ка <u>п</u> рон	kapron	р <u>и</u> суно <u>к</u>	kresba, nákres
ка <u>ш</u> и <u>р</u> ование	kašírování	ро <u>л</u> ик	váleček
ква <u>д</u> ратный	čtvereční	с <u>в</u> арка	svařování
ко <u>з</u> ли <u>н</u> а	kůže kozydomáci	ск <u>л</u> адка	záhyb
		сло <u>й</u>	vrstva, povlak
		спи <u>н</u> ка	hřbet, záda
		сы <u>р</u> ь <u>ѐ</u>	suroviny

теплостойкость	tepelná odolnost	цикл	cyklus
термообработка	tepelné zpracování	чепрачный шкура	hřbetní kůže
тиснение	ražení	шлифование	broušení
ткань	tkáň	эксплуатационный	funkční,
топографический	topografický		provozní
треугольник	trojúhelník	эмульсионный	emulzní
трикотажный	pleteninový	эталон	etalon
упругость	pružnost	юфта	juchta
усадка	smrštění		

V našem textu jsme našli 74 původně ruských termínů, což je téměř stejný počet jako u termínů přejatých. Překlad těchto termínů je poměrně složitá záležitost, protože k oděvně-průmyslové terminologii se velmi těžce dohledávají slovníky. Mnohokrát jsme význam slova museli hledat v internetových zdrojích ve formě videí nebo článků, které daný pojem popisují. Dále si můžeme povšimnout, že některé námi vybrané jednoslovné termíny jsme přeložili do češtiny dvou či víceslovným názvem, je to pro to, že pro ně v češtině nemáme jednoslovný ekvivalent. Tímto jevem se budeme zabývat ještě v další kapitole, konkrétně v kapitole klasifikace termínů podle počtu komponentů.

3.1.2 KLASIFIKACE TERMÍNŮ PODLE POČTU KOMPONENTŮ

Pro odborný text je dále typické užití termínů jednoslovných, dvouslovných či víceslovných, které potom tvoří tzv. terminologická sousloví, která tvoří nejen gramatický, ale i lexikální celek. Říkáme o nich, že jsou to ekvivalenty slov.

Jednoslovné ruské termíny přeložené do češtiny jednoslovně

Jednoslovná ruská substantiva jsme přeložili do češtiny tímto způsobem.

валик – válec, ёмкость – objem, дублирование – činění, голые – holina, полуфабрикат – polotovár, алюминий – hliník, ролик – válec, лошительная машина – leštící stroj, мерца – líc, шеврет – ovčina, лайка – lajka, шевро – kozlečina, велюр – velur, замша – semiš, сафьян – safián, юфта – juchta, воздухопроницаемость – vzduchopropustnost

Jednoslovné ruské termíny přeložené do češtiny dvouslovně

Přeložený jednoslovný ruský termín do dvouslovného českého termínu je tvořen adjektivem, které má funkci přívlastku shodného a substantivem. Dva poslední příklady jsou tvořeny substantivem ve funkci neshodného přívlastku a substantivem.

выпарка – děložní pergamen, опоек – telecí kůže, марокен – lisovaný safián, вид отделки – povrchová úprava, влагоемкость – objem vody, намокаемость – absorbování kapaliny

Jednoslovné ruské termíny přeložené do češtiny víceslovně

Jednoslovné termíny jsme z ruštiny přeložili do češtiny víceslovně.

износостойкость – odolnost proti opotřebení (jedná se o dvě substantiva, jedno ve funkci neshodného přívlastku, s předložkou vlastní), водостойкость – odolnost vůči zdržování vody (dvě substantiva, jedno ve funkci neshodného přívlastku s předložkou, jedno příslovce ve funkci předmětu), намокаемость – míra absorpce kapaliny (tři substantiva, dvě ve funkci neshodného přívlastku), паропроницаемость – propustnost vodních par (dvě substantiva, z nichž jedno má funkci shodného přívlastku, druhé neshodného přívlastku)

Dvouslovné ruské termíny přeložené do češtiny jednoslovně

V prvních třech příkladech můžeme zaznamenat spojení adjektiva ve funkci shodného přívlastku a substantiva, v dalším případě se jedná o spojení slovesa v infinitivu se substantivem, a v posledním případě jde o spojení dvou substantiv (druhé ve funkci neshodného přívlastku), přeložené do češtiny jednoslovným substantivem.

подготовительные операции – přípravy, волосяной покров – srst, дубильные вещества – třísloviny, подвергать отделке – upravovat, срок эксплуатации – životnost

Dvouslovné ruské termíny přeložené do češtiny dvouslovně

Všechny případy jsou spojením adjektiva ve funkci shodného přívlastku a substantiva přeloženého stejnou strukturou. Jen u příkladu *Европейский каютан* – *Jilovec mad'al* je shodný přívlastek přeložený neshodným a u *кислород воздуха* – *chem. vzdušný kyslík* jde o záměnu neshodného přívlastku shodným.

нетканые материалы – netkané materiály, швейная машина – šicí stroj, натуральная кожа – přírodní kůže, растительное дубление – rostlinné činění, покрывная композиция – potahový prostředek, объемная масса – objemová hmotnost, разрывная нагрузка – mezní zatížení, органолептическая оценка – senzorické hodnocení

Dvouslovné ruské termíny přeložené do češtiny víceslovně

U prvního příkladu se jedná o spojení adjektiva ve funkci shodného přívlastku se substantivem a u druhého případu o spojení dvou substantiv.

жировое дубление – činění živočišnými tuky, сопротивление раздиранию – odolnost proti protržení

víceslovné ruské termíny přeložené do češtiny jednoslovně

Spojení adjektiva ve funkci shodného přívlastku se dvěma substantivy, přeložené jednoslovně

массовая доля влаги – vlhkost

víceslovné ruské termíny přeložené do češtiny dvouslovně

Zde je substantivum spojeno s postupně se rozvíjejícím shodným přívlastkem a přeložené dvouslovně

крупный рогатый скот → hovězí dobytek

Víceslovné ruské termíny přeložené do češtiny víceslovně

Ruské termíny jsou zde překládány různě.

синтетически произведенные дубители – synteticky vyráběná tříslovina (spojení příslovce a adjektiva se substantivem), — лазерная и цифровая обработка – laserové a digitální zpracování (spojení substantiva s volnými přívlastky), массовая доля хрома - hmotnostní zlomek chromu (termín je zde přeložen stejnou strukturou, tedy adjektivem ve funkci shodného přívlastku se substantivy)

Z uvedeného vzorku můžeme konstatovat, že termíny se nejčastěji překládají stejným počtem komponentů. V našem textu jsme se nejčastěji setkali s překladem

jednoslovných ruských termínů přeložených do češtiny jednoslovně, nebo dvouslovných ruských termínů přeložených do češtiny dvouslovně. Ostatní způsoby byly méně časté.

3.2 PŘEKLADOVÉ TRANSFORMACE

Dušan Žváček popisuje transformace takto: „Transformace uskutečňované v procesu překlada se mohou týkat výrazové struktury jazyka, jsou to tedy gramatické transformace, nebo lexikálně sémantické transformace jazyka, takže jde o tzv. lexikální transformace.“²³

3.2.1 LEXIKÁLNÍ TRANSFORMACE

„Tyto transformace se vztahují k vnitřnímu obsahu překládaného textu, tj. k pojmům, významům jazykových jednotek.“²⁴

Můžeme se zde setkat např. s těmito typy převodu: transkripce (...*сафьян*... – ...*safián*...), transliterace (...*лайка*... – ...*lajka*...), transplantace (...*фабрика Motta Alfredo*... – ...*závod Motta Alfredo*...), konkretizace (*Дубильные вещества растительного происхождения*... – *Třísloviny rostlinného původu*...), kalkování, generalizace

3.2.2 GRAMATICKÉ TRANSFORMACE

V této metodě, tzv. *vlastním transformu* se jedná o změnu dané věty ve větu jinou, přičemž zůstává zachována stejná lexikální náplň. Nedochozí ke změně lexikálního obsahu, nýbrž pouze k přeměně syntaktické, kdy se mění jenom mluvnická kategorie.²⁵

Pro překlad Přírodní a umělé kůže jsme nejčastěji využívali gramatické transformace. V této části si uvedeme příklady překladu.

Multiverbizace

Выпарка – děložní pergamen

Марокен – lisovaný safián

вид отделки – typ povrchové úpravy

намокаемость – míra absorpce kapaliny

²³ ŽVÁČEK, D. (1995): Kapitoly z teorie překlada <<I=01>>. (Odb. překl.). 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 51 s. ISBN 80-7067-489-X

²⁴ Tamtéž

²⁵ ŽVÁČEK, D.: Úvod do teorie překlada (pro rusisty). Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 42

влагоемкость – objem vody

Univerbizace

Дубильные вещества – třísloviny

хромовое дубление – chromočinění

Кожи любого вида – jakákoliv kůže

массовая доля влаги - vlhkost

способность материалов *оказывать сопротивление* изгибу при действии внешней силы – schopnost materiálů *odolávat* ohybu při působení vnějších sil.

Záměna pořádku slov

После забоя животных шкуры, чтобы они не гнили, подвергают консервации. – Aby kůže zvířete po porážce nehnila, je potřeba ji konzervovat.

Жировым дублением, используя жир трески и тюленей, обрабатывают шкуры лосей, оленей, коз, овец, телят для получения замши. – Na semiš z kůží losů, jelenů, koz, ovcí a telat se používá činění živočišnými tuky z tresky a tuleňů.

Неровности барабанного крашения и дефекты лицевой поверхности кожи позволяет скрыть последующее нанесение покрывной композиции. – Následné nanesení potahového prostředku umožňuje skrýt nedokonalosti bubnového barvení a vady lícového povrchu.

Появилось новое направление в отделке анилиновых кож — лазерная и цифровая обработка. – Novým trendem úpravy anilinových kůží je laserové a digitální zpracování.

Záměna slovních druhů

Кожи растительного дубления плотные. – Kůže *vydělané* rostlinným činěním jsou pevné. (podstatné jméno zaměníme přídavným jm.)

Не следует путать с замшей. – *Nelze zaměňovat* se semišem. (sloveso zaměníme příslovcem)

Комбинированное дубление используется, чтобы ускорить процесс дубления или несколько *изменить* свойства получаемой кожи. –

Kombinované činění se používá *k urychlení* procesu činění nebo *ke změně* některých vlastností získané kůže.

Следует отметить. – *Nutno* podotknout... (sloveso zaměníme krátkým tvarem přídavného jména)

деликатна в носке – skvěle se nosí (celou konstrukci přídavného jména s podstatným jménem zaměníme příslovcem se slovesem)

Záměna větných členů

шкуры овец – ovčí kůže (neshodný přívlastek zaměníme přívlastkem shodným)

кожа для одежды – oděvní kůže (neshodný přívlastek zaměníme shodným)

стойкость окраски к сухому и мокрому трению. – barevná stálost při suchém i mokrém tření (neshodný přívlastek zaměníme přívlastkem shodným)

Záměna slovních tvarů

В процессе подготовительных операций... – Během přípravy... (mn. č. zaměníme j. č.)

Способность материалов оказывать сопротивление изгибу при действии *внешней силы*. – Schopnost materiálů odolávat ohybu při působení *vnějších sil*. (jednotné číslo zaměníme množným číslem)

После забоя животных *шкур*, чтобы они *не гнили*, подвергают консервации разными способами. - Aby *kůže* zvířete po porážce *nehnila*, je potřeba ji konzervovat (mn. č. zaměníme j. č.)

Следует отметить, что за последнее время на мировом рынке производства натуральной кожи *образовалась* жесткая конкуренция. - *Nutno* podotknout, že v posledních letech *vzniká* na světovém trhu výroby přírodní kůže velká konkurence. (minulý čas zaměníme přítomným časem)

Затем шкуры *подвергают ряду* подготовительных операций. - Poté *prochází kůže řadou* přípravných operací. (3. pád zaměníme 7. pádem)

Obmykání (interpoziční slovosled)

Obmykání je typické pro ruštinu. Proto si zde uvedeme příklady, které jsme překládali z ruštiny do češtiny a ukážeme si překlad obmykání.

Меря телячьей кожи характеризуется наличием *неравномерно распределенных по поверхности пор*. – Pro telecí kůži je typické *nerovnoměrné rozmístění pórů na povrchu*.

Komprese x dekomprese

Pro překlad z ruštiny do češtiny je častější využití dekomprese.

... сопротивление раздиранию, *характеризующаяся усилием*, необходимым для разрушения материала. - ... odolnost proti protržení, *které je charakterizováno úsilím*, vynaloženým k porušení materiálu. (dekomprese)

Паропроницаемость характеризуется коэффициентом, *показывающим*, какое количество водяных паров проходит через единицу площади материала в единицу времени. - Propustnost vodních par uvádí koeficient, *který ukazuje*, jaké množství vodních par prochází jednotkou plochy materiálu za jednotku času. (dekomprese)

Záměna gramatického statusu větných konstrukcí

В зависимости от площади кожи для одежды *подразделяют* на три группы. – V závislosti na jejich ploše jsou oděvní kůže *rozděleny* do tří podskupin. (činný rod zaměníme trpným rodem)

Растительным дублением *выщелывают* шкуры крупного рогатого скота, свиней, лошадей. - Rostlinného činění a loužení *se používá* u kůže hovězí, vepřovíce a koňské usně.

Sloučení x rozčlenění vět

Следует отметить, что за последнее время на мировом рынке производства натуральной кожи образовалась жесткая конкуренция, в связи с чем многие

производители упрощают технологические процессы и операции, несмотря на потерю качества, для того, чтобы снизить себестоимость выпускаемой продукции, и нередко выдают за анилиновую кожу полуанилиновую или классическую наппу.

– Nutno podotknout, že v posledních letech vzniká na světovém trhu výroby přírodní kůže velká konkurence. V této souvislosti mnozí výrobci, aby snížili výrobní náklady, zjednodušují technologické procesy a úkony, nehledě na ztrátu kvality. Často vydávají poloanilinovou a nappa kůži za anilinovou. (jednu větu jsme rozčlenili na věty tři)

Лощение — растирание краски на лицевой поверхности кожи под давлением ролика лоцильной машины, в результате чего поверхность кожи становится ровной и блестящей. – Leštění – roztírání barvy na lícovém povrchu kůže pod tlakem válce leštícího stroje. Výsledkem je rovný a lesklý povrch kůže. (jednu větu jsme rozčlenily na věty dvě)

Gramatické transformace mají větší zastoupení než transformace lexikální. Je to dáno rozdílnými gramatickými pravidly daných jazyků, které musíme respektovat a překládaný text přizpůsobovat pravidlům cílového jazyka. Největší rozdílnost je patrná u transformací obmykáním, ale také při záměně slovních druhů a tvarů. Každá gramatická transformace má v překládaném textu své zastoupení.

3.2.3 LEXIKÁLNĚ-GRAMATICKÉ TRANSFORMACE

Expilace (opisný překlad)

Для получения ворсовой поверхности *опоек* и *выросток* шлифуют со стороны бахтармянного слоя, а свиные шкуры, имеющие большое количество дефектов лицевого слоя, — с лицевой стороны. – K získání srstnaté kůže, *telecí kůže* a *kůže jednoletého telete* se leští od spodní vrstvy a prasečí kůže, které obsahují větší množství kazů ve vrstvě – z lícové strany.

шеврет — кожа хромового дубления из овчины; лайка – lajka (vydělaná kůže jehňat a kůzlat)

козлиная – a kůže kozy domácí, марокен – lisovaný safián, выпарка – děložní pergamen, выросток – kůže mláděte do 1 roku, неблюй – kůže mláděte jelena, полукожник – kůže jalovice nebo býčka

По данным *ЦНИИШП* натуральная кожа всех видов для одежды должна иметь следующие средние показатели качества. – Podle *Ústředního výzkumného ústavu pro oděvní průmysl* musí všechny typy oděvní kůže, splňovat následující střední ukazatele kvality.

Rozšíření informačního základu

Кожи барабанного крашения являются самой распространенной группой среди натуральных кож. К ним относится, например, классическая *наппа*. – Kůže bubnového barvení jsou nejčastější skupinou mezi přírodními kůžemi. Patří k nim například klasická *наппа kůže*.

Zúžení informačního základu

К таким деталям относятся нижний воротник, нижняя часть подборта. – *К ним* patří horní límec, spodní část postranice.

Lexikálně-gramatické transformace mají v našem překládaném textu menší zastoupení. Nejčastěji jsme se setkali s expilací neboli opisným překladem. Je to dáno tím, že náš text je nasycen termíny, pro které v češtině nemáme jednoslovný překlad či slovo, které by tento překlad jasně vyjadřovalo.

4 TEXT PŘEKLADU

PŘÍRODNÍ KŮŽE A UMĚLÁ KŮŽE²⁶

Přírodní kůže je materiál získaný ze zvířecí kůže některých druhů komplexním působením fyzikálních a mechanických operací.

Aby kůže zvířete po porážce nehnila, je potřeba ji konzervovat, např. solením nebo mražením. Poté prochází kůže řadou přípravných operací, jejichž cílem je vyčistit kůži a připravit ji k vyčinění.

Během přípravy se odstraňuje srst, svalová a tuková vrstva. Taková kůže se nazývá holina a i ta se zase dále zpracovává, aby se zvýšila její pevnost a pružnost.

Získaný kožedělný polotovár se tzv. vyčiní, což je zpracování působením látek, díky nimž získá kůže větší pevnost, pružnost, odolnost atd. Typ činění kůže závisí na typu kožedělné suroviny a účelu jejího použití.

Rostlinného činění a loužení se používá u kůže hovězí, vepřovíce a koňské usně. Třísloviny rostlinného původu se nejčastěji získávají ze dřeva Jírovce maďalu a také z kůry dubu, vrby a mimózy. Kůže vydělané rostlinným činěním jsou pevné, pružné, dobře absorbují vlhkost, vyznačují se příjemnou růžovo-béžovou barvou; řez kůží má tutéž barvu.

Na semiš z kůží losů, jelenů, koz, ovcí a telat se používá činění živočišnými tuky z tresky a tuleňů. Nelze zaměňovat se semišem, který se vyznačuje svou pružností, pórovitostí, odolností vůči zadržování vody, s velurem a štípenkou. Řez semišem je vždy světležluté barvy.

V současném kožedělném průmyslu se používá hlavně minerální (chromové) činění roztoky solí chromu nebo hliníku. Kůže jsou díky chromočinění měkké, pružné, odolné, odolávají vyšším teplotám, dobře absorbují vláhu a na řezu mají šedomodrý odstín.

Syntetické zpracování umožnila současná vyspělá chemie. Pro tento typ činění se používá synteticky vyráběná tříslovina. Výsledkem je kůže nejvyšší kvality.

²⁶ Vlastní překlad

Kombinované činění se používá k urychlení procesu činění nebo ke změně některých vlastností získané kůže. U tohoto typu činění se surovina nejprve podrobí chromočinění, a potom rostlinnému nebo syntetickému činění.

Poté se kůže dále upravuje (barví, leští, lisuje atd.), účelem je dodat kůži krásný vnější vzhled a zajistit požadovanou úroveň kvality výrobku.

Podle způsobu barvení rozdělujeme kůže na bubnové a lakované.

Bubnové barvení se provádí po celé šířce a ploše kůže, zachovává přirozenou strukturu kůže a její hygienické vlastnosti. Následné nanesení potahového prostředku umožňuje skrýt nedokonalosti bubnového barvení a vady lícového povrchu. Kůže bubnového barvení jsou nejčastější skupinou mezi přírodními kůžemi. Patří k nim například klasická nappa kůže.

Lakování kůže spočívá v nanesení tenkého povlaku na lícový povrch kůže. Lakované kůže mohou být anilinového provedení, pokryté emulzí (tzn. poloanilinového provedení) apod. Proces výroby anilinové kůže je složitější než například výroba nappa kůže. Na anilinové kůži jsou vidět všechny póry, nazývá se také prodyšná kůže; je příjemná na dotek a skvěle se nosí.

Nutno podotknout, že v posledních letech vzniká na světovém trhu výroby přírodní kůže velká konkurence. V této souvislosti mnozí výrobci, aby snížili výrobní náklady, zjednodušují technologické procesy a úkony, nehledě na ztrátu kvality. Často vydávají poloanilinovou a nappa kůži za anilinovou. Pro stanovení odolnosti povrchu kůže je potřeba tření: u kvalitní anilinové kůže je krycí nátěr kompozice dobře přichycený.

Leštění – roztírání barvy na lícovém povrchu kůže pod tlakem válce lešticího stroje. Výsledkem je rovný a lesklý povrch kůže.

Lisování – utěsnění kůže s pomocí hladké desky, zahřáté na 70 – 80°C při tlaku 0,55 – 0,85 MPa, čímž selepší vzhled kůže.

V dnešní době nabízí světový trh široké spektrum kůží s různou povrchovou úpravou, např. anilinové kůže jasných zářivých odstínů, klasických barev s rozmanitou povrchovou úpravou a ražením. Novým trendem úpravy anilinových kůží je laserové a digitální zpracování. Do oběhu jdou anilinové kůže s teflonovým potahem (závod Motta

Alfredo, Italia), které zajišťují ochranu před deštěm a jinými kapalinami, což delikátním jemným kůžím dodává na praktičnosti.

Obecně lze konstatovat, že oděvní kůže by měla být hebká na dotek, kvalitně vydělaná, bez tukových skvrn a povlaku, bez záhybů a vrásek, měla by být rovnoměrně vyhlazená, mít módní střih a barvu. Barva kůže by měla být stejná po celém povrchu, bez skvrn, odolná při zpracování o teplotě 80 °C, při tření za sucha i za mokra. Jakákoliv kůže použitá na oděv by měla být měkká, pružná, odolná a trvanlivá.

Zlepšování sortimentu a kvality kůží umožňuje jednak vývoj a používání nových technologií pro jejich výrobu, jednak i používání nových typů kůže.

Typologie a klasifikace přírodní kůže

Rozlišuje se vrchní vrstva přírodní kůže (lícová) a spodní (nelícová). Přirozená kresba kůže se označuje jako líc. Podle lícové strany kůže rozlišujeme kůže získané z různých zvířat. Např. póry ovčí kůže mají podobu štěrbin a jsou rozmístěny na povrchu nerovnoměrně. Kresba kozí kůže je zakřivená, tvořená nesouvislými liniemi, uspořádanými v různých směrech. Charakteristickým znakem prasečí kůže jsou tři dominantní póry, které tvoří trojúhelník. Pro telecí kůži je typické nerovnoměrné rozmístění pórů na povrchu. Přitom vypadají jako dírký od jehly kružítká.

Přírodní kůže jsou klasifikovány podle několika kritérií:

podle stáří zvířete:

děložní pergamen – kůže nenarozeného zvířete; telecí kůže – kůže novorozeného zvířete; kůže mláděte do 1 roku – kůže 3 měsíčního zvířete; kůže mláděte jelena – kůže 6 měsíčního zvířete; kůže jalovice nebo býčka – kůže 1 letého zvířete

podle suroviny:

ovčina – kůže chromově vydělané z ovčiny; lajka (vydělaná kůže jehnat a kůzlat) – tenká elastická kůže z děložního pergamenu nebo z tenké telecí kůže; kozlečina a kůže kozy domácí – kůže chromově vydělané kozí kůže; velur – kůže chromově vydělané kůže z prasat, telat, ovcí; semiš – tukově vydělané kůže losů, jelenů, koz, při jejich činění se zpracovává spodní vrstva.

podle kvality činění:

safián a lisovaný safián – ze slabé tukové kozlečiny; měkká drsná kůže z kozlečiny nebo z ovčiny; pergamen – telecí kůže, používaná v surovém stavu; juchta – napuštěná tukem, činěná kůrou vrby, kůže koně, jelene nebo prasete, jejíž tloušťka je 3mm a víc;

Suroviny a typ kůže a její charakteristika

Suroviny	Plocha kůží, dm ²	Vzhled kůže	Tloušťka, mm	Metoda vydělení	Charakteristika kůže
Ovčí kůže	50 ... 120	Kozlečina: - tenká - střední - tlustá	0,6 ... 0,9 0,9 ... 1,2 > 1,2	chromování	Měkká, snadno roztažitelná, s krásnou drobně členitou nálevkovitou kresbou. Vyrábí se z ovčí kůže, nevhodné pro vyčinění kožešiny a kůže ovčí srsti; není tak elastická jako kozlovina
Kozí kůže (lepší kůže jsou z kůzlat)	< 60	Kozlovina: - tenká - střední - tlustá	0,4 ... 0,7 0,7 ... 1 > 1	»	Měkká, pružná, tenká, elastická s krásnou kresbou. Má značnou pevnost v tahu
Kozí kůže	< 60	Kozlečina - tenká	0,4 ... 0,7		

		- střední - tlustá	0,7 ... 1 > 1	»	
Telecí kůže	75 ... 120	Kůže telete do 1 roku: - tenká - střední - tlustá	0,6 ... 0,8 0,8 ... 1,1 >1,1	»	Hladká, měkká, elastická, s krásnou jemnou kresbou. Vyráběné z kůží telat, která jsou krmena především mlékem
Telecí kůže	90 ... 150	Kůže domácího zvířete: - tenká - střední - tlustá	0,7 ... 0,9 0,9 ... 1,1 >1,2	»	Hustá, elastická, s více členitým vzorem než telecí kůže. Vyráběné z kůží telat, která jsou krmena rostlinnou potravou
Telecí kůže	120 ... 200	Kůže jalovice nebo býčka: - tenká - střední - tlustá	0,7...0,9 0,9... 1,1 >1,2	»	Hustá, elastická, členitější kresbou vzorem než telecí kůže. Vyráběné z kůží ročních

					telat
Kůže mladých ovcí a kůzlat	< 60	lajka	0,4 ... 0,7	tukem	Tenká, měkká, poddajná, s dobrou pružností tahu ve všech směrech. Glazé se používá na rukavice vysoké kvality. Nemá velké rozměry.
Kůže prasat	60 ... 200	Povlak: - tenký - střední - tlustý	0,6... 1,2 1,2... 1,5 1,5... 1,8	chromování	Hustá, pevná, s hustou hebkou srstí.
Jelení, losí, kozí, ovčí kůže	75 ... 200	semiš	0,7 ... 1,8	tukem	Tenká, lehká, měkká, elastická, pórovitá s nízkou, hustou, lesklou srstí; disponuje dobrou prodyšností a odolností proti vlhkosti
Hovězí dobytek, kozlečina, prasečí kůže	90 ... 200	velur	0,9 ... 1,5	chromování	Hustá s leštěným lícovým povrchem, hladkého

					vzhledu s hustým, hladkosrstým barevným porostem.
--	--	--	--	--	---

V závislosti na způsobu úpravy a charakteru získaného povrchu:

Hladká – kůže s přírodní kresbou; žlábkovaná – kůže se žlábkovanou kresbou, která se na lícový povrch kůže nanáší pomocí speciální nahřáté desky; ražená – členitá kůže s uměleckým ražením na lícové straně;

Srstnatá – kůže se srstnatým povrchem, získaná leštěním povrchu (velur, semiš). K získání srstnaté kůže, telecí kůže a kůže jednoletého telete se leští od spodní vrstvy a prasečí kůže, které obsahují větší množství kazů ve vrstvě – z lícové strany.

Indikátory kvality přírodní kůže

Hlavní indikátory kvality se dělí na všeobecné (standardní), výrobně technologické, ergonomické (hygienické), odolnostní, estetické a ekonomické ukazatele.

Každý hlavní indikátor zahrnuje další indikátory:

Všeobecné (standardní) – druh suroviny, tloušťka, plocha kůže, hmotnost 1 m², objemová hmotnost, pórovitost, vlhkost, hmotnostní zlomek chromu aj.;

Výrobně technologické – tloušťka, plocha kůže, typ povrchové úpravy, plasticita, směr natažení při roztahování, topografie, pružnost, měkkost, pokrytí, tuhost, vyčinění, smrštění po navlhčení a sušení, prorážení aj.;

ergonomické (hygienické) – hygroskopicitu, paro- a vzduchopropustnost, míra absorpce kapaliny, objem vody, celkový tepelný odpor, teplota svařování aj.;

odolnostní – tloušťka, tuhost, mezní zatížení, prodloužení při roztahování, pevnost v tahu a rozdírávání, odolnost proti oděru, vyčinění, smrštění po navlhčení a sušení, stálost barvy na světle, barevná stálost při suchém i mokřém tření aj.;

estetické – struktura lícového povrchu, povrchová úprava, barva, elasticita, soulad s módními trendy aj.;

Ekonomické – jakost, racionální využití, cena, označení, snadná péče o produkt, opravitelnost, životnost aj.;

Dále uvádíme nejdůležitější charakteristické indikátory kvality přírodní kůže.

Podle Ústředního výzkumného ústavu pro oděvní průmysl musí všechny typy oděvní kůže, splňovat následující střední ukazatele kvality: hmotnost $1 \text{ m}^2 - 400 \dots 600 \text{ g}$;

tuhost se vyznačuje schopností materiálů odolávat ohybu při působení vnějších sil – $3 \dots 5 \text{ CH}$;

mezní zatížení, vyznačující se velikostí použitého mezního úsilí, připadajícího na strukturní prvek materiálu, - minimálně 35 daN ;

odolnost proti protržení se charakterizuje úsilím, vynaloženým k porušení materiálu, připadajícího na 1 m^2 plochy zařízení, - minimálně 2 daN ;

smrštění po namočení a vysušení, se vyznačuje změnou lineárních rozměrů materiálů po vystavení vlhkosti a teple, – 2% ;

barevná stálost při suchém i mokřém tření, vyznačující se mírou změn původní barvy materiálu na povrchu a vyhodnocuje se body při porovnávání se standardními barvami, - v průměru pod třecím vlivem 4 body a světlem – 7 bodů;

Počet cyklů oděru, než se změní vnější vzhled – minimálně 200.

Přírodní kůže různého typu musí splňovat tyto ergonomické identifikátory kvality.

Prodyšnost udává koeficient ukazující, jaké množství vzduchu prochází jednotkou plochy za jednotku času při stanoveném rozdílu tlaku na obě strany kůže. Pro měkké kůže bez lícové vrstvy prodyšnost činí $100 \dots 180 \text{ cm}^3/(\text{cm}^2/\text{hod})$. Ve většině případů je prodyšnost kůže s lícovou vrstvou v rozpětí $10 \dots 100 \text{ cm}^3/(\text{cm}^2 / \text{hod})$.

Propustnost vodních par uvádí koeficient, který ukazuje, jaké množství vodních par prochází jednotkou plochy materiálu za jednotku času. Propustnost vodních par

chromové kůže bez krycí vrstvy tvoří 7 ... 1,6 mg/(cm²/hod) a klesá v kůžích s krycí vrstvou na 5,5 ... 0,5 mg/(cm²/hod).

Absorbování kapaliny označuje schopnost pohlcovat vláhu tkání kůže, má vliv na plastické schopnosti kožky: kožky s větším pohlcováním vody, po vysušení ztrácejí plasticitu a měkkost. Vysoká vlhkost zvyšuje plasticitu a zmírňuje tuhost, ale přispívá k rozvoji mikroorganismů a plísní.

Teplota svařování se vyznačuje mírou vyčiněníTM kožek, u dobře vyčiněných kožek je to až 80 °C. Je třeba mít na paměti, že se zvyšováním teploty svařování se snižují plastické vlastnosti kožek.

Tloušťka kůže je významným ukazatelem její kvality, do značné míry určuje kvalitu hotových výrobků. Podle tloušťky se kůže rozdělují do podskupin na tenké, střední a tlusté. Tloušťka různých částí kůže závisí na typu, pohlaví a stáří zvířete, životních podmínkách zvířete, chemickém složení kůže a na provozním režimu kožedělného průmyslu. U nejběžnějších druhů kůže tvoří minimální tloušťka jednotlivých částí 0,3 mm, maximální 8 mm. Na oděv se používají tenké (0,6 ... 0,9 mm) a střední (0,9 ... 1,2 mm) kůže.

V závislosti na jejich ploše jsou oděvní kůže rozděleny do tří podskupin: malé (60 ... 80 dm²), střední (přes 80 ... 100 dm²), velké (přes 100 dm²). Kůže o ploše 7 ... 20 dm² se používají na výrobu pokrývek hlavy. Plocha dovážených kůží se měří ve čtverečných stopách (anglosaská míra): 1 m² ft= 30x30 cm.

Racionální využití přírodní kůže se vyznačuje nejen svou rozlohou, ale i zvláštnostmi její struktury na jednotlivých topografických částech. Celá rozloha přírodní kůže se dále člení na hřbetní a periferní část.

Hřbetní část (střední část kůže), jejíž rozloha tvoří až 55 % z celkové plochy kůže, disponuje přibližně stejnými vlastnostmi v podélném a příčném směru. Z hřbetní kůže se doporučuje vystřihávat nejdůležitější části na oblečení, jako jsou zádová kůže, horní část rukávu, horní límec.

K periferní části patří úseky kůže bezprostředně přiléhající k přední hřbetní části (šijové) a na bocích (pobřišnice). Z těchto částí se doporučuje vystřihávat méně důležité části nebo rozmísťovat části, které nepřinášejí větší mechanickou zátěž a v konečném

výsledku jsou nenápadné. K nim patří horní límeček, spodní část postranice, horní část odřezaného bubnu na saku a ženských sakách atd.

Směr protažení (tažnosti) při roztažení kůže má podstatný význam při výrobě. Směr maximálního natažení je třeba brát v úvahu při řezání. Všechny části by měly být vyřezány se zachováním směru podílu (kožené) kůže. Odchytky od směru podílu by neměly být větší než 10 %. Při stříhání výrobku ze semiše je důležité věnovat pozornost délce a směru srsti.

Kvalita kůže závisí na využitelné ploše, tj. ploše bez vad nebo množství takových vad, které jsou pro danou kůži povolené. Vadou kůže může být jakékoli poškození, které se projeví během sensorického hodnocení a vnější prohlídkou, což vede k menšímu využití této kůže. Přírodní kůže se rozděluje do 5 jakostních tříd: kůže 1. jakosti – využitelná část představuje rozlohu 100 ... 95 %; 2. jakosti – 94,99 ... 85 %; 3. jakosti – 84,9 ... 70 %; 4. jakosti – 69,99 ... 50 %; 5. jakosti – 49,9 ... 30 %. Kůže nejvyšší kvality by neměly být nižší než 3. třída jakosti.

Charakteristika umělé kůže

Umělá kůže je materiál o složité vícevrstvé struktuře získané zpracováním textílie s použitím různých polymerních filmotvorných látek.

V závislosti na účelu se umělá kůže využívá na oděv, v galanterii, k čalounění a jiné; podle typu povrchu se rozlišuje pórovitá, jednolitá, pórovito-jednolitá.

Polymerové povrchové úpravy mají tyto zkrácené názvy:

Polyvinylchlorid – vinyl; polyamid – amid; polyuretanové – uretan; kaučukové – pružné; nitrocelulózy – nitro a další. Zkrácené názvy vláken podle následujícího: T – tkanina, TT – tkaná textílie, NT – netkaná textílie.

V současnosti se pro výrobu oděvů z umělé kůže používá pórovitá vrstva. Základní materiál se vybírá v závislosti na způsobu získání umělé kůže.

Metody výroby umělé kůže

K dispozici jsou následující metody výroby umělé kůže: kalandrování, kašírování, laminování, loužení a jejich kombinace.

Při kalandrování se používají speciální kalandrovací válce, kde se mísí části polymerní struktury, z polymerové hmoty se tvarují vrstvy a ty se spojují ve speciálních zařízeních.

Další metoda využívá kaširovací stroje, vybavené dvouhřídlými kalandry: v prostoru prvního válce se polymerová kompozice tvaruje do vrstvy, v prostoru druhého válce se fólie zdvojuje. Metoda kaširování se používá na výrobu umělé kůže s monolitní vrstvou.

Při laminování se používá vytlačovací laminovací zařízení, jehož prostřednictvím se z taveniny polymeru vyfoukává souvislá vrstva, která se k substrátu připojí v prostoru válců.

Při loužení se polymerová vrstva aplikuje bezprostředně na základ (přímý způsob) nebo na speciální substrát vrstvy, ze které se poté na základ přenáší (přenosný způsob). První způsob se používá při aplikaci polymerů na neroztažený základ, přenosný – při výrobě umělé kůže na slabé vysoce roztažitelné bázi. Umělé kůže takto vyrobené mají lepší záhyby a jsou měkčí.

V závislosti na použité metodě může polymerová kompozice pronikat celou tloušťkou báze nebo tvořit pouze vrchní vrstvu. Impregnace se může kombinovat s nanesením povrchové polymerové vrstvy (např. kalandrování se může slučovat s loužením).

Vlastnosti umělé kůže

Umělá oděvní kůže musí mít vlastnosti zajišťující vysoké funkční, ergonomické, estetické a ekonomické ukazatele kvality oděvu. Tyto ukazatele závisí na struktuře báze a povaze použitého polymeru pro lícovou vrstvu umělé kůže a určují funkčnost výrobku.

Obecně lze říci, že různé typy umělé kůže mají opravdu dobrý povrch. Vyznačují se lehkostí, nepromokavostí, ventilací, pevností v tahu a odolností proti oděru, ale mají nedostatečnou prodyšnost vzduchu a par a nejsou dostatečně hydrokopické.

K základním fyzikálním a mechanickým vlastnostem umělé kůže patří elasticita, měkkost, schopnost tíhou své váhy být měkkou a flexibilní, přilnavost polymerního povlaku k vláknité bázi, natažitelnost, pevnost švů atd. Například pleteninové umělé kůže mají vysokou tažnost, měkkost a lepší schopnost dělat kůži měkkou a flexibilní ve

srovnání s tkaninovými umělými kůžemi. Vzhledem k vláknité bázi umělé kůže se na oděv používají pleteninová textilie různých vazeb, která jsou vyrobena z bavlněné příze, viskózních a syntetických nití. Při použití vláken různé povahy a typu stehů je možné vytvořit široký sortiment pletenin s nezbytnými vlastnostmi pro základní umělé kůže.

Na zhotovení oděvu z umělé kůže se používají následující netkané textilie: pletací – prošívací, prošívací a prošité jehlou. Netkané proplétané materiály mají ve srovnání s jinými typy netkaných textilií tyto výhody: jsou lehčí a flexibilnější, mají požadovanou měkkost a navíc se k jejich výrobě používá vysoce výkonné zařízení s jednoduchou obsluhou.

Důležitou vlastností umělých kůží na oděv je přilnavost polymerního povlaku k vláknité bázi. Při nízkých hodnotách tohoto parametru může dojít k odlupování lícové vrstvy, což rychle zhoršuje vzhled výrobku.

Velký význam mají indikátory pevnosti, natažitelnosti, odporu protrhnutí prošitých švů a roztržení. Umělé kůže, které nejsou dostatečně pevné, měkké a natažitelné se mohou šitím ničit.

Po namočení a vysušení dojde ke smrštění oděvní umělé kůže o 2 ... 5 %. Smrštění umělých kůží z bavlny, syntetických úpletových tkanin a také z umělé kožešiny je 3 %. Značným smrštěním projdou viskózní úpletové umělé kůže a také bavlněná proplétaná netkaná plátna (do 5 %).

Volba základu a polymerové vrchní úpravy by při přípravě nových vzorků umělé kůže měla probíhat tak, aby zajistila měkkost, pevnost, elasticitu, mrazuvzdornost, tepelnou odolnost, dostatečnou hydroskopičnost a propustnost vodních par; smrštění po namáčení a vysušení by v podélném a příčném směru nemělo překročit 2 %; doporučená plošná hmotnost by neměla překročit 450 g / m^2 , a tloušťka – 0,5 ... 1,5 mm. Níže jsou uvedeny fyzikálně mechanické ukazatele umělých kůží na oděv.

Umělé kůže by se měly dát snadno rozstříhat moderními prostředky. Při šití na šicím stroji by se kůže neměla křížit a při svařování by měly být zajištěny pevné pružné švy. Nit, která spojuje části oděvu, by se měla raději ztratit v látce a neměla by jít vidět na povrchu.

Je třeba podotknout, že umělé kůže se vyznačují vysokou děrovaností, což je důležité mít na paměti při výběru vzoru oděvu a metodě zpracování konkrétního výrobku.

Spolu s těmito vlastnostmi by měly mít umělé oděvní kůže určité hygienické vlastnosti: propustnost vodních par, nepromokavost, minimální tepelnou vodivost, dostatečnou hygroskopičnost a prodyšnost.

Velký význam mají estetické rysy umělé kůže. Umělé oděvní kůže by měly mít krásný zevní vzhled, lícová vrstva by měla být rovnoměrně obarvená, matná, pololesklá nebo lesklá. Mohou být hladké nebo ražené (vytištěné). Pro dekorativní povrchové úpravy umělých kůží mohou být na raženou lícovou vrstvu aplikovány kresby různého vzhledu (imitující povrch přírodní kůže, abstraktní nebo jiného rázu). Barvení povrchu umělých kůží se může provádět barevným potiskem a následným nanášením jiné barvy.

Charakteristika jednotlivých druhů umělé kůže

Úspěchy v oblasti chemie textilních vláken s požadovanými vlastnostmi, jakož i fyzikálně-chemických polymerů dovolují podstatně rozšířit sortiment umělých kůží. Tuzemští i zahraniční výrobci v současné době produkují pestrou škálu umělých kůží na výrobu sezónního a svrchního oděvu:

vinylová umělá kůže – umělá kůže s PVC (polyvinylchloridovým) reliéfním povrchem z tkáně nebo umělé kožešiny.

uretanová umělá kůže – umělá kůže s polyuretanovým povrchem „lokstrin“ z neopracovaného flanelu nebo polovlněné tkáně, šité oděvy bez podšívky.

Vinyluretanová umělá kůže – umělá kůže s vinylouretanovým povrchem z bavlny nebo syntetické pleteniny; z polovlněných šitých textilií bez podšívky; z umělé kožešiny;

umělý semiš s PVC pórovitým lícovým povrchem z bavlněné pleteniny;

elastická umělá kůže – umělá kůže s kaučukovým povrchem se silnou strukturou látky, ojediněle z tkaných textilií;

Amidová umělá kůže – umělá kůže, jež se zhotovuje pomocí dvouvrstvého nanesení roztoku polyamidu na hladkou nebo srstnatou viskózní tkaninu.

Nejčastěji se oděv zhotovuje z vinylové umělé kůže a to tak, že se PVC nanese na textilii; tkané nebo netkané textilie a umělá kožešina vzniknou nanesením nebo kalandrováním. K získání PVC z pórovitého povrchu, se přidává organické nadouvadlo, které se při tepelném zpracování rozpadá a vylučuje větší množství plynných látek, čímž zabezpečuje pórovitost. K získání pórovité monolitické umělé kůže se na pórovitou vrstvu nanáší druhá vrstva, tloušťka vrstvy bez pórů a z PVC je 0,1 ... 0,15 mm. Poté je lícový povrch kůže potažen upravenými laky.

Vinylová umělá kůže má krásný vnější vzhled podobný kůži, je měkká, elastická, je schopná tíhou své váhy být měkkou a flexibilní, má sníženou tepelnou vodivost, dobře ventiluje, je odolná vůči opakovaným deformacím a oděru. Šířka vinylové umělé kůže je 72 ... 140 cm, plošná hmotnost je 450 ... 900 g/m², její mrazuvzdornost je do -40°C v závislosti na typu, pórovitosti povrchu a tloušťce. Vinylové umělé kůže se používají na jarní a podzimní sortiment: kabáty, peleríny, bundy, pokrývky hlavy.

Vinylová umělá kůže TR – měkká pórovitá umělá kůže s plošnou hmotností 450 - - 900 g/m², je určena na kabáty, bundy do teplot okolo -10 °C.

Vinylová umělá kůže T - měkká pórovitá umělá kůže s plošnou hmotností 550 g/m², vyrobená z bavlněných textilií.

Nedostatkem vinylové umělé kůže je nízká paro- vzduchopropustnost a prorážení, které je třeba brát v úvahu při vytváření modelů a vývoji designu. PVC povrch je náchylný ke stárnutí, tzn. k samovolné změně barvy, pevnosti, elasticity, tvrdosti a jiných vlastností. Stárnutí PVC je chemický proces, který probíhá vlivem vzdušného kyslíku, tepla, světla, mechanických deformací aj.

Výrobky z umělé kůže nelze prát, jelikož by došlo ke smršťení. Doporučuje se povrchová úprava houbou s teplým roztokem pracího prostředku při 40 °C, ždímání se nedoporučuje. Chemické čištění se nedoporučuje, jelikož vlivem některých rozpouštědel (white spirit ředidlo, CFC (chlorofluorohlodíky)) PVC povrch ztuhne, vlivem jiných se rozpouští (trichlorethylen aj.). Je možné využít AQUA čištění, tzn. úprava výrobků ve vodních roztocích se speciálními pracími prostředky.

Uretanová umělá kůže – měkká umělá kůže s polyesteruretanovým povrchem, na jejíž zhotovování se používá srst nebo tkané textilie s vlasem. Aplikace polyesteruretanového (AU) povrchu se provádí přímou nebo přenesenou metodou.

Přenosnou metodou se na kovovou desku pokrytou polyetanolovou fólií nanáší polymerová hmota a poté se na ni klade srstnatá část. Následným lisováním za vysokého tlaku a při nahřívání dochází k tunutí polyester-uretanu. Poté se na povrch nanáší finální laky.

Uretanová umělá kůže vyrobená přenosným způsobem má plošnou hmotnost 50 ... 120 g/m² a tuhost 1,5 ... 3 cN.

Uretanové umělé kůže mohou mít jak jednolitou, tak i pórovitou strukturu.

Uretanová umělá kůže s monolitou strukturou se vyrábí z tenké, hladké, kapronové látky a používá se na výrobu pláštěů a bund. Uretanová umělá kůže s pórovitou strukturou – lokstrin (Japonsko) – se používá na výrobu kabátů, bund, pelerín, sukní, vest, sarafánů, kalhot, pokrývek hlavy.

Vady výrobků z umělé kůže

Při nošení oděvů z umělé kůže může dojít k jeho poškození na různých místech vlivem nejrůznějších faktorů. Např. na rukávech se v místě častých ohybů nejprve objeví záhyby, které se stále zvětšují, až vzniknou na lícové straně trhliny, konče protržením materiálu. Častým deformačním roztahováním a také stárnutím materiálu se na povrchu zádové části objevují drobné povrchové trhlinky, jež se zvětšují a prohlubují k polymerní vrstvě. Ty pak zhoršují vnější vzhled oděvu a způsobují vodopropustnost povrchu. Podobné vady vznikají na okraji oblečení, v místech s dvojnými švy. Materiál je zde napnutý, protože na něj působí švy.

Kraje rukávů, kapes a jiných částí oděvu se velmi často odírají opakujícím se třením lícové strany umělé kůže. Na některých umělých kůžích se nepatrným vnějším působením mohou objevit rýhy. Při zhotovování oděvu z umělé kůže dojde za použití větší síly k jeho prasknutí ve švech.

Abychom zabránili těmto nedostatkům, je potřeba, aby umělá oděvní kůže byla elastická, měkká, aby byla silně spojena lícová vrstva s vláknitou osnovou, byla schopna získávat a stabilně udržovat tvar oděvu, měla by mít dobře rozmístěné záhyby, být stálá při častém ohýbání a odírání, neměnit vlastnosti jak při používání, tak teplotních výkyvech a vlhkosti. Životnost vrchního oděvu je zpravidla několik let, a abychom

zabezpečili životnost takového výrobku, umělé oděvní kůže by měly být odolné vůči stárnutí, tzn. neměnit svoje vlastnosti postupem času.

ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byl překlad odborného textu s vytvořením translatologického komentáře s glosářem. Předlohou nám byl odborný text z oděvního průmyslu, konkrétně téma přírodní a umělé kůže (Натуральная кожа и искусственная кожа) využití na oděv a jiné produkty. Text se zabývá problematikou výroby a zpracování kůže, rozdíly ve zpracování kůže přírodní a umělé, jejich využitím, kvalitou, charakteristikou a nedostatky každého typu. Text se také dotkl problematiky výroby kůže umělé, která je často vydávána za přírodní, nebo kůže přírodní, která není zpracována podle požadavků na nejvyšší kvalitu, a proto u ní může docházet k dřívějšímu poškození.

Práce se skládá z teoretické a praktické části, přičemž se obě části v průběhu celé práce prolínají. Tzn., pro teoretickou část jsme používali naše příklady z překládaného textu. Součástí práce je překlád textu z ruského jazyka do češtiny. Přílohy tvoří originál překládaného textu, rusko-český glosář a zkratky.

Hlavním cílem bylo přeložit ruský odborný text do češtiny, vytvořit k němu glosář a provést jeho analýzu na základě poznatků z teoretické části.

V teoretických částech jsme využili publikace autorů, jako jsou M. Čechová, P. Hauser, D. Žváček, J. Kraus, B. Poštolková a další.

V teoretickém úvodu jsme definovali odborný styl a jeho lexikální rysy, neboť naším překládaným textem byl text odborného charakteru.

Velkou pozornost jsme věnovali problematice terminologie, jelikož lexikální rovina odborného stylu obsahuje mnoho termínů. Definovali jsme termíny podle P. Hausera a rozdělili jsme je podle způsobu jejich tvoření. Jedním ze základních rozdělení bylo rozdělení termínů podle původu, a to na termíny přejaté z jiných jazyků a původní ruské termíny. Pro toto rozdělení jsme využili webovou stránku *gramota.ru*, termíny jsme postupně zadávali do vyhledávače a zjišťovali původ slov. Termíny jsme také řadili podle počtu komponentů a způsobu jejich vzniku jako např. odvozování neboli derivace. Zjistili jsme, že derivace má v našem překladu značné zastoupení a hraje při překladu důležitou roli. Při zkracování jsme zjistili, že je náš text nasycený grafickými značkami (tyto uvádíme v příloze č. 3).

Nedílnou součástí našeho rozboru tvoří vybrané překladové transformace. Věnovali jsme se zde především transformacím, které jsme využili pro náš překlad. Pracovali jsme jak s transformacemi lexikálními, tak gramatickými nebo lexikálně-gramatickými. Transformace jsme definovali a u každého typu jsme použili příklad z našeho překládaného textu. Gramatické transformace měly v našem textu největší zastoupení, a to díky rozdílným gramatickým pravidlům českého a ruského jazyka.

Součástí naší práce je překládaný text.

РЕЗЮМЕ

Темой данной бакалаврской работы является перевод научного текста с транслатологическим комментарием и словарем и его комплексный анализ.

Предварительным текстом для нашей работы стал научный текст из области швейной промышленности, именно тема Натуральная кожа и искусственная кожа, используемая для одежды и других продуктов. Проблематикой текста является изготовление кожи и ее обработка, разница в обработке кожи искусственной и натуральной, их использование, качество, характеристика и недостаток каждого типа кожи. Мы ознакомились с процессом дубления натуральной кожи, с помощью обработки разными веществами, и тем самым придания шкуре пластичности, прочности, износостойкости. Далее мы узнали о разнице между растительным и жировым дублениями, и как проходят эти типы дубления. Мы также перевели таблицу с характеристикой каждого вида и сырья натуральной кожи. Мы узнали, что кожу можно изготовить, например, из кожи лошадей, овец, коз, телят, козлят, лосей, из крупного рогатого скота и также свиных шкур. Мы определили показатели качества натуральной кожи, ими являются показатели эргономические, пок. износостойкости, эстетические, экономические и т.п. Текст также касается изготовления искусственной кожи, часто выдаваемой за натуральную кожу, или, например, натуральная кожа, качества которой являются недостаточными согласно с требованиями на ее обработку, вследствие этого у этой кожи могут раньше возникнуть дефекты.

В начале текста мы ознакомились с тем, каким образом и из каких животных можно получить кожу, какие могут возникнуть дефекты и повреждения и какие правила надо соблюдать. Потом мы ознакомились с видом и классификацией натуральной кожи и посмотрели на показатели ее качества. Для сравнения мы перевели характеристику искусственной кожи и метод ее получения. Мы также узнали, что искусственная кожа обладает разными свойствами, которые не только придают ей высокое качество, но также могут выработать на ней дефекты. Наконец то мы ознакомились с тем, какие товары можно выработать либо из натуральной, либо из искусственной кожи. Мы узнали, какие виды кожи важны для того или иного типа продукта, например, для одежды кожа должна быть мягкой на ощупь, хорошо выделанной, без жировых пятен и налетов, без складок и

морщин, должна быть хорошо и равномерно отшлифованной, иметь модную мерю и окраску. Такая информация для нас также очень полезна.

Работа состоит из четырех основных глав, а именно: теоретической и практической частей, переплетающихся на протяжении всей работы; кроме осуществленного перевода, конечно. В работу также включены три приложения, содержащие исходный текст перевода, русско-чешский словарь и аббревиатуры из терминологической части.

Главной задачей для нас было перевести русский научный текст на чешский язык, создать к нему словарь.

Для того чтобы создать соответствующий перевод, нам надо было тщательно ознакомиться с проблематикой этой темы. Информацию мы искали именно в интернете на чешском языке, чтобы лучше понять тему. В процессе перевода мы также пользовались разными видами словарей, не только научным или технологическим, но и словарем синонимов. Неотъемлемую часть нашей работы составляет словарь, созданный с помощью текста оригинала и текста перевода, содержащий терминологию из области швейной промышленности.

В теоретической части мы пользовались знаниями таких авторов (кроме чешских) как Васильева А.Н., Иляшь М.И., Мужевская Г.М., и др.

В начале мы определили понятие «научный стиль». На основе характеристики исходного текста мы установили наш переводимый текст научным стилем. Текст перевода соблюдает основные принципы научного стиля, а именно то, что он даёт информацию, он в письменной форме, является нейтральным, в тексте нет разговорных оборотов, он даёт точное и логическое изложение, он насыщен огромным количеством терминов. Далее мы определили лексические признаки научного стиля. Мы узнали, что эта тема касается, например, стилевой дифференциации: синоним, антоним, эмоциональной окраской слова, а также фразеологией, употреблением устойчивых словосочетаний и клише, разных видов склонений, спряжений, образований степеней сравнения и т.п. Лексические свойства более богаты своими средствами выражения, как, например, термины, абстрактная лексика, рациональность, синтаксическая структура. Мы узнали, что стилистика неотъемлемо связана с нормативной лексикой и

грамматикой. В области морфологии она занимается функцией разных вариантов склонения, спряжения, образования степеней сравнения и т.п. В области синтаксиса она занимается, например, спецификацией конструкции письменной и устной речи. Мы обнаружили, что научный стиль характеризуется высоким количеством используемых терминов.

Следующей главой является проблематика терминологии. Мы определили понятие «терминология» и «термин». Здесь мы работали с такими авторами как Хаусер П. и Чехова М. Мы узнали, что их дефиницы похожи. Мы в целом обнаружили, что термин это «название однозначное и неэкспрессивное, часто с интернационализированным значением, что помогает создавать гомогенную терминологию». Потом мы определили способы образования терминов. В этой части мы работали, например, с публикацией «Книга о переводе» Мугали М. или с публикацией Хаусера П. Мы узнали, что самый распространенный способ образования терминов - это деривация с помощью суффиксов и префиксов. Мы приведём пример дубить (činit) – дубитель (činitel), производить (vúroba) – производитель (vúrobce); действие (vliv) – воздействовать (ovlivnit), пускать (rouštět) – выпускать (vypouštět). Значительную часть занимают сокращения Т — ткань – Т – tkanina и аббревиатуры (указаны в приложении № 3), а также композиция. Всё это принадлежит к морфологическому способу возникновения нового термина. Из одной дефиницы мы узнали, что: термины де-факто не переводятся, но заменяется термин иностранного языка термином из собственной терминологической системы.

В области терминологии отражаются все структурные черты словарного запаса русского языка как целого. В целом, можно отметить, что любой язык частично оказывает значение на общие славянские практики присвоения названий.

В нашем тексте перевода мы осуществили терминологический анализ. Термины мы распределили на несколько подгрупп, причём основным распределением являлось распределение на термины собственные и заимствованные, и их мы в дальнейшем разделили по отношению к языкам их возникновения. Выполняя эту задачу, мы работали с сайтом *gramota.ru*, где мы классифицировали слова (термины) на отдельные группы. В нашем тексте мы нашли 80 заимствованных терминов. Чаще всего это термины, взятые из

латинского языка (31), потом из французского (20), менее из греческого (17), английского (6) немецкого (2), арабского (2), итальянского (1) и персидского (1) языков. Что касается собственно русских терминов, мы узнали, что их перевод достаточно сложный, потому что к нашей теме (швейная промышленность) трудно найти подходящие словари. Очень часто мы искали значение слова в интернете, например, в форме видео. У каждого термина на русском языке мы поставили ударение. Мы заметили, что некоторые однословные русские термины мы должны были перевести несколькими словами (износостойкость – *odolnost proti opotřebení*), это объясняется тем, что на чешском языке, например, не существует однословный эквивалент. По формальному значению мы подразделили термины по количеству компонентов – можно отметить, что термины мы чаще всего переводили однословным словом одно слово (валик – *válec*, ёмкость – *objem*), двухсловное слово двумя словами (нетканые материалы – *netkané materiály*, швейная машина – *šicí stroj*) и т. д., значит, термины чаще всего переводятся одинаковым числом компонентов.

Можно отметить, что терминология в области швейной промышленности, именно кожаной промышленности, насыщена как заимствованными терминами, так и терминами исконно русскими.

Последнюю главу практической и теоретической частей занимают переводческие трансформации. А именно лексические, грамматические и лексико-грамматические трансформации. В нашем тексте чаще всего встречаемся с грамматическими трансформациями. Это явление связано с различными правилами грамматики разных языков. При этом также надо учитывать правила языка перевода и приспособиться к нему. Большие различия можно найти при интерпозиции порядка слов (После забоя животных шкуры, чтобы они не гнили, подвергают консервации. – *Aby kůže zvířete po porážce nehníla, je potřeba ji konzervovat.*), а также в замене частей речи и форм речи (Не следует путать с замшей. – *Nelze zaměňovat se semišem. (sloveso zaměňíme příslovcem).* Из лексических трансформаций более широкое использование имеет конкретизация ((Дубильные вещества растительного происхождения... – *Třísloviny rostlinného původu...*). Это связано с тем, что наш текст насыщен множеством незнакомых слов, которые надо было приблизить читателю. Далее мы употребили транскрипцию, транслитерацию, трансплантацию. модуляцию мы, например, не

употребляли ни одного раза. Это связано с тем, что научный текст не дает пространства для обобщения и изменения в содержании текста. Прежде всего, это конкретный и однозначный текст. Лексико-грамматические трансформации занимают наименьшее представление, но это представление также является важным для перевода. Чаще всего мы встретились с экспиляцией (шеврет — кожа хромого дубления из овчины; лайка – lajka (vydělaná kůže jehnat a kůzlat), или же с описательным переводом. Это связано с тем, что наш текст насыщен терминами, для которых на чешском языке нет однословного перевода, или слова перевода, ясно выражающего это значения. Можно отметить, что переводческие трансформации важны для перевода между двумя языками.

Основной частью данной работы является текст перевода, включен в нашу работу. Он находится в конце практической и теоретической частей. На его основании мы могли сделать всю бакалаврскую работу.

Наша бакалаврская работа содержит также заключение, русское резюме, библиографию и три приложения. Приложение № 1 содержит исходный текст на русском языке «Натуральная кожа и искусственная кожа», текст мы взяли из интернета. Приложение № 2 содержит русско-чешский словарь. Словарь состоит более чем из трехсот слов в русско-чешском переводе. Каждое из слов характеризуется минимальной грамматической пометкой. У имен существительных показателями являются как именительный, так и родительный падежи, показатели рода и ударения; у прилагательных показатели ударения; у глаголов показатели совер./несовер. вида и ударения. Приложение № 3 содержит аббревиатуры, включая графические знаки (МПа – Мегапаскаль), которые представлены в нашем тексте чаще, чем графически-фонетические знаки (Поливинилхлорид – polyvinylchlorid – PVC) или графические аббревиатуры (и др. (и другие) – aj. (a jiné)).

Самой трудной частью нашей бакалаврской работы считаем осуществленный нами перевод и создание словаря.

В составную часть нашей бакалаврской работы входит текст перевода.

BIBLIOGRAFIE

1. ČECHOVÁ, M. a kol.: Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
2. HAUSER, P. Nauka o slovní zásobě. Praha: SPN, 1980.
3. KRAUS, J. a kol. (2005): Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. Vyd. 1. Praha: Academia. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.
4. MUGALA, M. In: Kolektiv autorů: Kniha o překládání. Praha. 1953
5. POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A. O české terminologii. Praha: Academia, 1983.
6. ŽVÁČEK, D. (1995): Kapitoly z teorie překladu <<I=01>>: (Odb. překl.). 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 51 s. ISBN 80-7067-489-X
7. ŽVÁČEK, D.: Úvod do teorie překladu (pro rusisty). Olomouc: Univerzita Palackého, 1998, s. 42
8. ŽVÁČEK, D. (1994): *Úvod do teorie překladu: (Pro rusisty)*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 54 s. ISBN 80-7067-353-7.

RUSKÁ LITERATURA

9. ИЛЯШЬ, М.И.: МУЖЕВСКАЯ, Г.М.; ПОПОВА, В.А.; СМОЛЬСКАЯ А.К.; ШАТУХ, М.Г.: Практическая стилистика русского языка. Киев. 1975
10. ВАСИЛЬЕВА, А.Н.: Курс лекций по стилистике русского языка. Москва: Русский язык, 1976, s. 54

INTERMETOVÉ ZDROJE

11. HOŘKÁ, M. Odborný styl v písemné i ústní jazykové komunikaci a jeho charakteristické zvláštnosti. [online]. 2009 [cit. 2016-08-05] Dostupné z: <http://info.sks.cz/users/sp/informace/18%20Text%2003%2017%20Odborn%FD%20styl%20%20Ho%F8k%E1%20M%20Last%2009.pdf>

SLOVNÍKY

12. WAGNER, P. Rusko-český technický slovník. 1. vyd. Ostrava: Montanex, 1999, 1102 s. ISBN 8085780968.
13. Грамота.py (2000) [online]. [cit. 2016-5-10] Dostupné z: <http://www.gramota.ru/slovari/dic/>

14. (1996): Seznam Slovník: on-line překlad z češtiny do angličtiny, francouzštiny, němčiny, španělštiny, italštiny, ruštiny, slovenštiny a naopak [online]. 20. 11. 2013 [cit. 2016-08-15]. Dostupné z: <http://slovník.seznam.cz/>
15. Orfo / Орфо – система проверки правописания [online]. 1989-2015 [cit. 2016-10-14]. Dostupné z: <http://www.orfo.ru/>
16. Сайт синонимов [online]. 2016 [cit. 2016-9-15]. Dostupné z: <http://словарь-синонимов.рф/>
17. СЕМЕНОВ, А.В., Этимологический словарь русского языка. Vydání Moskva, ЮНВЕС, [online]. 2003 [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://evartist.narod.ru/text15/004.htm> [online].
18. Толковый словарь научных терминов [online]. 2013 [cit. 2016-5-10] Dostupné z: http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/scientific-terms.shtml
19. Этимологический словарь русского языка Макса Фасмера онлайн [online]. 2011-2013 [cit. 2016-9-20]. Dostupné z: <http://fasmerbook.com/>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1 – TEXT ORIGINÁLU

PŘÍLOHA Č. 2 – RUSKO-ČESKÝ GLOSÁŘ

PŘÍLOHA Č. 3 – ABREVIACE

ПРÍЛОНА Ā. 1

НАТУРАЛЬНАЯ КОЖА И ИСКУССТВЕННАЯ КОЖА

Натуральная кожа — это материал, получаемый из шкур животных некоторых видов путем комплексного воздействия на них разнообразных физико-механических операций.

После забоя животных шкуры, чтобы они не гнили, подвергают консервации разными способами — засаливанием или замораживанием. Затем шкуры подвергают ряду подготовительных операций, цель которых — очистить шкуру и подготовить ее к процессу дубления.

В процессе подготовительных операций удаляют волосяной покров, мускульно-жировой слой. Такая шкура называется гольем, которое, в свою очередь, тоже подвергается различным операциям для повышения прочности и пластичности кожи.

Полученный кожевенный полуфабрикат подвергают дублению — обработке теми или иными веществами для придания шкуре пластичности, прочности, износостойкости и т.д. Вид дубления кожи зависит от вида кожевенного сырья и цели его использования.

Растительным дублением выщелывают шкуры крупного рогатого скота, свиней, лошадей. Дубильные вещества растительного происхождения чаще всего получают из древесины европейского каштана, а также из коры дуба, ивы, мимозы. Кожи растительного дубления плотные, эластичные, хорошо впитывают влагу, отличаются приятным розово-бежевым цветом; срез кожи такого же цвета.

Жировым дублением, используя жир трески и тюленей, обрабатывают шкуры лосей, оленей, коз, овец, телят для получения замши. Не следует путать с замшей, которая отличается пластичностью, пористостью, водостойкостью, с велюром и спилком. Срез замши всегда светло-желтого цвета.

В современной кожевенной промышленности применяют преимущественно минеральное (хромовое) дубление растворами солей хрома или алюминия. Кожи в результате хромового дубления получаются мягкими, эластичными,

износостойкими, выдерживают более высокие температуры, хорошо впитывают влагу, на срезе имеют серовато-голубой оттенок.

Синтетическое дубление появилось благодаря достижениям современной химии. Для этого вида дубления используются синтетически произведенные дубители. В результате получается кожа наилучшего качества.

Комбинированное дубление используется, чтобы ускорить процесс дубления или несколько изменить свойства получаемой кожи. При этом виде дубления сырье сначала хромируют, а затем подвергают растительному или синтетическому дублению.

После дубления кожа подвергается отделке (крашению, лощению, прессованию и т.д.), целью которой является придание лицевой поверхности кожи красивого внешнего вида и обеспечение заданного уровня качества готовой продукции.

По методу крашения кожи подразделяют на кожи барабанного и покровного крашения.

Барабанное крашение выполняется по всей толщине и площади шкуры, сохраняет естественный рисунок кожи и ее гигиенические свойства. Неровности барабанного крашения и дефекты лицевой поверхности кожи позволяет скрыть последующее нанесение покрывной композиции. Кожи барабанного крашения являются самой распространенной группой среди натуральных кож. К ним относится, например, классическая наппа.

Покровное крашение кожи заключается в нанесении тонкой пленки на лицевую поверхность кожи. Кожи покровного крашения могут быть с анилиновой отделкой, с эмульсионным покрытием (в том числе с полуанилиновой отделкой) и др. Процесс производства анилиновой кожи значительно сложнее, чем, например, изготовление наппы. На анилиновой коже видны все поры, ее еще называют дышащей кожей; она приятна на ощупь и деликатна в носке.

Следует отметить, что за последнее время на мировом рынке производства натуральной кожи образовалась жесткая конкуренция, в связи с чем многие производители упрощают технологические процессы и операции, несмотря на

потерю качества, для того, чтобы снизить себестоимость выпускаемой продукции, и нередко выдают за анилиновую кожу полуанилиновую или классическую наппу. Чтобы определить стойкость покрытия кожи, ее необходимо потереть: у качественной анилиновой кожи покрывная красящая композиция хорошо закреплена.

Лощение — растирание краски на лицевой поверхности кожи под давлением ролика лощильной машины, в результате чего поверхность кожи становится ровной и блестящей.

Прессование — уплотнение кожи с помощью гладкой плиты, нагретой до 70...80°C при давлении 0,55...0,85 МПа, что улучшает внешний вид кожи.

В настоящее время мировой рынок предлагает широкое разнообразие кож, связанное с различными видами их отделки, например анилиновые кожи ярких сочных оттенков классических цветов с разнообразной фактурой и тиснением. Появилось новое направление в отделке анилиновых кож — лазерная и цифровая обработка. Выпускаются анилиновые кожи с тефлоновым покрытием (фабрика Motta Alfredo, Италия), обеспечивающим защиту от дождя и любых других жидкостей, что позволяет придать деликатным анилиновым козам практичность.

В целом можно отметить, что кожа для одежды должна быть мягкой на ощупь, хорошо выделанной, без жировых пятен и налетов, без складок и морщин, быть хорошо и равномерно отшлифованной, иметь модную мерю и окраску. Окраска кожи должна быть ровной по всей площади, без пятен, устойчивой к утюжительной обработке при температуре 80 °С, к сухому и мокрому трению. Кожі любого вида для одежды должны быть мягкими и упругими, эластичными и износостойкими.

Совершенствование ассортимента и качества кож возможно как на основе разработки и использования новых технологий их выделки, так и за счет использования новых видов кож.

Вид и классификация натуральной кожи

Различают верхний слой натуральной кожи (лицевой) и нижний (нелицевой). Естественный рисунок кожи называется мереей. По характеру мерей

различают кожи, полученные от разных животных. Так, поры шкуры овец имеют форму щелей и неравномерно распределены по поверхности. Мерея козлиных шкур представляет собой изогнутые прерывистые линии, расположенные в различных направлениях. Отличительным признаком свиных шкур являются три доминантные поры, которые образуют треугольник. Мерея телячьей кожи характеризуется наличием неравномерно распределенных по поверхности пор. При этом они выглядят как отверстия от уколов иглы циркуля.

Натуральную кожу классифицируют по нескольким признакам:

по возрасту животного:

выпарка — кожа неродившегося животного; опоек — кожа новорожденного животного; выросток — кожа трехмесячного животного; неблюй — кожа шестимесячного животного; полукожник — кожа однолетнего животного;

по виду сырья:

шеврет — кожа хромового дубления из овчины; лайка — тонкая эластичная кожа из выпарки или опойка; шевро и козлина — кожа хромового дубления из козлиных шкур; велюр — кожа хромового дубления из шкур свиней, телят, овец; замша — кожа жирового дубления из шкур лося, оленя, коз, при выделке которых спиливают лицевой слой, или из шкур овец, при выделке которых обрабатывают бахтармяный слой;

по качеству выделки:

сафьян и марокен — из слабопрожированной козлины; шагренъ — мягкая шероховатая козлина или овчина; пергамент — телячья кожа, используемая в сыром виде; юфть — прожированная, дубленая корой ивы кожа лошади, оленя или свиньи толщиной 3 мм и более;

Сырье и вид натуральной кожи и ее характеристика

Сырье	Площадь шкур, дм ²	Вид кожи	Толщина, мм	Метод дубления	Характеристика кожи
Овчина	50... 120	Шеврет: ..тонкая ..средняя ..толстая	0,6... 0,9 0,9... 1,2 >1,2	Хромовое	Мягкая, легкорастяжимая, с красивой мелкорельефной воронкообразной мереей. Изготавливают из овчины, непригодной для выделки меховой и шубной овчины; менее эластичная, чем шевро
Шкуры коз (лучшие виды — из шкур козлят)	< 60	Шевро: ..тонкая ..средняя ..толстая	0,4...0,7 0,7 ...1 >1	»	Мягкая, тягучая, тонкая, эластичная с красивой мереей. Обладает значительным пределом прочности при растяжении
Шкуры коз	> 60	Козлина: ..тонкая ..средняя ..толстая	0,4...0,7 0,7 ...1 >1	»	То же
Шкуры телят	75 ... 120	Опоек: ..тонкий ..средний ..толстый	0,6...0,8 0,8... 1,1 >1,1	»	Гладкая, мягкая, упругая, эластичная с мелкой красивой мереей. Изготавливают из шкур телят,

					выкормленных в основном молоком
Шкуры телят	90... 150	Выросток: ..тонкий ..средний ..толстый	0,7...0,9 0,9... 1,1 >1,2	»	Плотная, упругая, с более рельефной мерей, чем опоек. Изготавливают из шкур телят, питающихся растительной пищей
Шкуры телят	120...200	Полукожник: ..тонкий ..средний ..толстый	0,7...0,9 0,9... 1,1 >1,2	»	Плотная, упругая, с более рельефной мерей, чем опоек. Изготавливают из шкур однолетних телят
Шкуры молодых овец и козлят	< 60	Лайка	0,4... 0,7	Жировое	Тонкая, мягкая, пластичная, с хорошей потяжкой (растяжимостью) во всех направлениях. Наиболее тонкая используется для перчаток высокого качества. Не бывает больших размеров
Свинные шкуры	60... 200	Спилок: ..тонкий ..средний ..толстый	0,6... 1,2 1,2... 1,5 1,5... 1,8	Хромовое	Плотная, жесткая, с густым бархатистым ворсом
Олени, лоси, козы, овцы	75...200	Замша	0,7... 1,8	Жировое	Тонкая, легкая, мягкая, эластичная, пористая с низким, густым, блестящим ворсом; обладает хорошей воздухопроницаемостью и стойкостью к действию влаги
Крупный	90... 200	Велюр	0,9... 1,5	Хромовое	Плотная со шлифованной

рогатый скот, козлина, свиные шкуры					лицевой поверхностью, имеющей бархатистый вид, с густым, ровным хорошо прокрашенным ворсом
---	--	--	--	--	---

в зависимости от способа отделки и характера полученной поверхности:

гладкая — кожа с естественной мереей; нарезная — кожа с нарезной мереей, нанесенной на лицевую поверхность с помощью специальной нагретой плиты; тисненая — кожа с рельефным художественным тиснением по лицевой поверхности;

ворсовая — кожа с ворсовой поверхностью, полученной шлифованием (велюр, замша). Для получения ворсовой поверхности опоек и выросток шлифуют со стороны бахтармянного слоя, а свиные шкуры, имеющие большое количество дефектов лицевого слоя, — с лицевой стороны.

Показатели качества натуральной кожи

Основными показателями качества являются общие (стандартные), конструкторско-технологические, эргономические (гигиенические), износостойкости, эстетические, экономические.

Каждый основной показатель качества включает в себя следующие показатели:

общие (стандартные) — вид сырья, толщина, площадь кожи, масса I м², объемная масса, пористость, массовая доля влаги, массовая доля хрома и др.;

конструкторско-технологические — толщина, площадь кожи, вид отделки, пластичность, направление удлинения при растяжении, топография, упругость, мягкость, драпируемость, жесткость, продубленность, усадка после намокания и высушивания, прорубаемость и др.;

эргономические (гигиенические) — гигроскопичность, паро- и воздухопроницаемость, намокаемость, влагоемкость, суммарное тепловое сопротивление, температура сваривания и др.;

износостойкости — толщина, жесткость, разрывная нагрузка, удлинение при растяжении, прочность при растяжении и раздирании, стойкость к истиранию, продубленность, усадка после намокания и высушивания, светопрочность окраски, стойкость окраски к сухому и мокрому трению и др.;

эстетические — структура лицевой поверхности, отделка, цвет, эластичность, соответствие направлению моды и др.;

экономические — сорт, рациональность использования, стоимость, маркость, легкость ухода за изделием, ремонтпригодность, срок эксплуатации и др.

Приведем характеристику наиболее важных показателей качества натуральной кожи.

Поданным ЦНИИШП натуральная кожа всех видов для одежды должна иметь следующие средние показатели качества: масса 1 м^2 — 400...600 г;

жесткость, характеризующая способность материалов оказывать сопротивление изгибу при действии внешней силы, — 3... 5 сН;

разрывная нагрузка, характеризующаяся величиной приложенного разрывного усилия, приходящегося на структурный элемент материала, — не менее 35 даН;

сопротивление раздиранию, характеризующаяся усилием, необходимым для разрушения материала, и приходящееся на 1 м^2 площади оборудования, — не менее 2 даН;

усадка после намокания и высушивания, характеризующаяся изменением линейных размеров материалов после воздействия на них влаги и теплоты, — 2 %;

стойкость окраски к сухому и мокрому трению, характеризующаяся степенью изменения первоначальной окраски поверхности материалов и

оцениваемая баллами при сопоставлении с эталоном окраски, — в среднем при воздействии трения 4 балла, а света — 7 баллов;

число циклов истирания до изменения внешнего вида (залащивания) — не менее 200.

Натуральная кожа различных видов должна иметь следующие эргономические показатели качества.

Воздухопроницаемость характеризуется коэффициентом, показывающим, какое количество воздуха проходит через единицу площади в единицу времени при определенной разнице давлений по обе стороны кожи. Для мягких кож без лицевого покрытия воздухопроницаемость составляет 100... 180 см³/(см²- ч). В большинстве случаев воздухопроницаемость кожи с лицевым покрытием находится в пределах 10... 100 см³/(см²ч).

Паропроницаемость характеризуется коэффициентом, показывающим, какое количество водяных паров проходит через единицу площади материала в единицу времени. Паропроницаемость хромовых кож без покрытий составляет 7... 1,6 мг/(см² ч) и снижается в кожах с покрытием до 5,5...0,5 мг/(см²- ч).

Намокаемость, характеризующаяся способностью кожной ткани поглощать влагу, влияет на пластические свойства шкурки: шкурки с большой намокаемостью после высыхания теряют пластичность и мягкость. Высокая влажность повышает пластичность и уменьшает жесткость, но способствует развитию микроорганизмов и плесени.

Температура сваривания, характеризующаяся степенью продубленности™ шкурок, у хорошо продубленных шкурок составляет до 80 °С. Необходимо помнить, что с повышением температуры сваривания пластические свойства шкурок снижаются.

Толщина кожи является важным показателем ее качества, во многом определяющим качество готовых изделий. По толщине кожи подразделяются на тонкие, средние и толстые. Толщина различных участков кожи зависит от вида, пола и возраста животных, условий содержания животных, химического состава кожи и режимов выполнения операций кожевенного производства. Для наиболее

распространенных видов кож минимальная толщина отдельных участков составляет 0,3 мм, максимальная — 8 мм. Для одежды используются тонкие (0,6...0,9 мм) и средние (0,9... 1,2 мм) кожи.

В зависимости от площади кожи для одежды подразделяют на три группы: мелкие (60...80 дм²), средние (свыше 80... 100 дм²), крупные (свыше 100 дм²). Кожи площадью 7...20 дм² используют для изготовления головных уборов. Площадь кожи импортного производства измеряется в квадратных футах: 1 кв. фут = 30х30 см.

Рациональность использования натуральной кожи характеризуется не только ее площадью, но и особенностями ее структуры на отдельных топографических участках. Всю площадь натуральной кожи условно подразделяют на чепрачную и периферийную части.

Чепрачная часть (средняя часть кожи), площадь которой доходит до 55 % общей площади кожи, обладает примерно одинаковыми свойствами в продольном и поперечном направлениях. Из чепрачной части кожи следует выкраивать наиболее ответственные детали одежды, такие, как полочка, спинка, верхняя часть рукава, верхний воротник.

К периферийной части относят участки кожи, непосредственно примыкающие к чепраку спереди (вороток) и с боков (полы). Из этих участков следует выкраивать менее ответственные детали или размещать участки деталей, которые не несут больших механических нагрузок, а в готовом изделии малозаметны. К таким деталям относятся нижний воротник, нижняя часть подборта, верхняя часть отрезного бочка в пиджаках и женских жакетах и т. д.

Направление удлинения (тягучести) при растяжении кожи имеет существенное значение при изготовлении изделия. Направление наибольшего удлинения необходимо учитывать при раскрое. Все детали должны быть выкроены с соблюдением долевого направления кожаной ткани шкурки. Отклонения от долевого направления не должны превышать 10 %. При раскрое изделий из замши необходимо обращать внимание на длину и направление ворса.

Сорт кожи определяется в зависимости от полезной площади, т.е. площади, свободной от пороков или с наличием таких пороков, которые для данного вида

кож допускаются. Пороком кожи считают любое повреждение, обнаруженное при органолептической оценке и внешнем осмотре, приводящее к снижению использования площади этой кожи. Натуральные кожи подразделяют на пять сортов: для кожи 1-го сорта полезная площадь составляет 100...95%, 2-го сорта - 94,99...85%, 3-го сорта - 84,99... 70%, 4-го сорта - 69,99...50%, 5-го сорта — 49,99...30%. Кожи высшей категории качества должны быть не ниже 3-го сорта.

Характеристика искусственной кожи

Искусственная кожа — это материал, представляющий собой сложную многослойную структуру, полученную путем обработки текстильной основы различными полимерными пленкообразующими веществами.

В зависимости от назначения искусственная кожа бывает одежной, галантерейной, обивочной и др.; от вида покрытия — пористой, монолитной, пористо-монолитной.

Полимерные покрытия имеют следующие сокращенные названия: поливинилхлоридное — винил; полиамидное% — амид; полиуретановое — уретан; каучуковое — эласто; нитроцеллюлозное — нитро и др. Сокращенные названия волокнистой основы следующие: Т — ткань, ТР — трикотажное полотно, НТ — нетканое полотно.

В настоящее время для изготовления одежды из искусственной кожи применяется пористое покрытие. Материал для основы выбирают в зависимости от метода получения искусственной кожи.

Методы получения искусственной кожи

Различают следующие методы получения искусственной кожи: каландровый, каширования, ламинирования, наносной и их сочетания.

При каландровом методе используют специальные каландровые линии, на которых производится перемешивание компонентов полимерной композиции, формование из полимерной массы пленки и соединение ее на специальном оборудовании с основой.

При методе котирования применяют кашировальные машины, снабженные двухвальными каландрами: в зоне первого валика полимерная композиция формируется в виде пленки, в зоне второго пленка дублируется с основой. Метод кэширования применяют для изготовления искусственных кож с монолитным покрытием.

При методе ламинирования используют экструзионно-ламинирующие установки, с помощью которых из расплава полимера выдувается непрерывная пленка, соединяемая с основой в зоне валиков.

При наносном методе полимерный слой наносится непосредственно на основу (прямой способ) или на специальную ленту-подложку, с которой затем переносится на основу (переносный способ). Прямой способ применяется при нанесении полимеров на малорастяжимую основу, переносный — при изготовлении искусственной кожи на неплотной сильнорастяжимой основе. Искусственные кожи, полученные этим способом, лучше драпируются, более мягкие.

В зависимости от применяемого метода полимерная композиция может проникать на всю толщину основы или образовывать только поверхностное покрытие. Сквозное пропитывание может сочетаться с нанесением поверхностного полимерного слоя (например, каландровый метод может сочетаться с наносным методом).

Свойства искусственной кожи

Искусственная кожа для изготовления одежды должна обладать свойствами, позволяющими обеспечивать высокие эксплуатационные, эргономические, эстетические и экономические показатели качества одежды. Эти показатели зависят от структуры основы и природы полимера, примененного для получения лицевого слоя искусственной кожи, и определяются функциональным назначением изделия.

В целом можно отметить, что различные виды искусственной кожи имеют красивую поверхность, отличаются легкостью, водонепроницаемостью, хорошей ветростойкостью, прочностью на разрыв и истирание, но имеют недостаточную паро- и воздухопроницаемость, небольшую гигроскопичность.

К основным физико-механическим свойствам искусственных кож относятся растяжимость, мягкость, драпируемость, прочность сцепления полимерного покрытия с волокнистой основой, удлинение, сопротивление прорыву ниточным швом и т.д. Например, искусственные кожи на трикотажной основе обладают большей растяжимостью, мягкостью и лучшей драпируемостью по сравнению с искусственными кожами на тканевой основе. В качестве волокнистой основы искусственных кож для одежды используют трикотажные полотна разных переплетений, изготавливаемые из хлопчатобумажной пряжи, вискозных и синтетических нитей. Используя разные по своей природе нити и виды переплетений, можно создавать широкий ассортимент трикотажных полотен с необходимыми свойствами для основы искусственных кож.

Для изготовления одежды из искусственных кож используются следующие нетканые материалы: вязально-прошивные, прошивные и иглопробивные. Иглопробивные нетканые материалы по сравнению с другими видами нетканых материалов имеют следующие преимущества: легко драпируются, обладают необходимой мягкостью, а, кроме того, для их изготовления применяется высокопроизводительное оборудование несложных конструкций.

Важным свойством искусственных кож для одежды является прочность сцепления полимерного покрытия с волокнистой основой. При малом значении этого показателя может происходить отслаивание лицевого слоя, резко ухудшающее внешний вид изделия.

Большое значение имеют показатели прочности, удлинения, сопротивления прорыву ниточным швом и надрыву. Искусственные кожи, которые имеют недостаточные прочность, мягкость и удлинение, могут разрушаться в процессе пошива изделий из них.

После намокания и высушивания одежные искусственные кожи имеют усадку 2...5%. Усадка искусственных кож на хлопчатобумажной и синтетической трикотажной и тканевой основах, а также основе из искусственного меха составляет 3 %. Значительную усадку имеют искусственные кожи на вискозной трикотажной основе, а также на основе из хлопчатобумажного вязально-прошивного нетканого полотна (до 5 %).

При разработке новых образцов искусственных кож подбор основы и полимерных покрытий должен производиться таким образом, чтобы обеспечить мягкость, прочность, пластичность, морозостойкость, теплостойкость и достаточные показатели гигроскопичности и паропроницаемости; усадка после намокания и высушивания в долевом и поперечном направлениях не должна превышать 2 %; рекомендуемая поверхностная плотность не должна превышать 450 г/м², а толщина — 0,5... 1,5 мм. Ниже приведены физико-механические показатели искусственных кож для одежды.

Искусственные кожи должны легко раскраиваться современными средствами. При стачивании на швейных машинах кожа не должна просекаться, а при сварке должна обеспечивать прочные эластичные швы. Нить, скрепляющая детали одежды, должна утопать в материале, а не лежать на его поверхности.

Необходимо отметить, что искусственные кожи характеризуются высокой прорубаемостью, что нужно учитывать при выборе модели одежды и методов обработки конкретного изделия.

Наряду с указанными свойствами искусственные кожи для одежды должны характеризоваться определенными гигиеническими свойствами: необходимой паропроницаемостью, водонепроницаемостью, минимальной теплопроводностью, достаточной гигроскопичностью и воздухопроницаемостью.

Большое значение имеют эстетические свойства искусственных кож. Искусственные кожи для одежды должны иметь красивый внешний вид, лицевое покрытие кож должно быть равномерно окрашенным, матовым, полуглянцевым или глянцевым. Оно может быть гладким или тисненым. Для декоративной отделки искусственных кож на лицевое покрытие методом тиснения могут наноситься рисунки разных видов (имитирующие поверхность натуральной кожи, абстрактного или другого характера). Окрашивание поверхности искусственных кож может быть выполнено способами цветного тиснения и нанесения пленки другого цвета.

Характеристика отдельных видов искусственной кожи

Достижения химии в области создания текстильных волокон с заданными свойствами, а также физико-химических полимеров позволяют существенно

расширить ассортимент искусственных кож. В настоящее время отечественные и зарубежные производители выпускают разнообразный ассортимент искусственных кож для изготовления разных изделий сезонной верхней одежды:

винилискожа — искусственная кожа с поливинилхлоридным рельефным покрытием на тканевой основе или на основе из искусственного меха;

уретанискожа — искусственная кожа с полиэфируретановым покрытием «лакстрин» на основе неотделанной фланели или полшерстяной ткани для швейных изделий без подкладки;

винилуретанискожа — искусственная кожа с винилуретановым покрытием на хлопчатобумажной или синтетической трикотажной основе; на основе из полшерстяной ткани для швейных изделий без подкладки; на основе из искусственного меха;

искусственная замша с поливинилхлоридным пористым лицевым покрытием на хлопчатобумажной трикотажной основе;

эластоискожа — искусственная кожа с каучуковым покрытием на основе тканей плотной структуры, реже — трикотажного полотна;

амидискожа — искусственная кожа, изготавливаемая путем двухслойного нанесения на гладкую или ворсованную вискозную ткань раствора полиамида.

Наиболее широкое распространение для изготовления одежды получила винилискожа, которую изготавливают нанесением поливинилхлоридного покрытия на ткань, трикотажное или нетканое полотно, искусственный мех наносным или каландровым методом. Для получения пористого покрытия в поливинилхлорид добавляют органический порообразователь, который при термообработке разлагается с выделением большого количества газообразных продуктов, обеспечивая тем самым пористость. Для получения пористо-монолитной искожи на пористый слой наносится второй, непористый слой поливинилхлорида толщиной 0,1...0,15 мм. Затем лицевую поверхность кожи покрывают отделочными лаками.

Винилискожа имеет красивый кожеподобный внешний вид, обладает мягкостью, упругостью, хорошей драпируемостью, пониженной

теплопроводностью, хорошей ветростойкостью, устойчивостью к многократным деформациям и истиранию, водонепроницаемостью и морозостойкостью. Винилискожа имеет ширину 72... 140 см, поверхностную плотность 450...900 г/м², морозостойкость -Ю...-40°С в зависимости от вида основы, пористости покрытия и толщины. Винилискожи применяют для изготовления изделий весенне-осеннего ассортимента: пальто, полупальто, курток, головных уборов.

Винилискожа-ТР — мягкая пористая искусственная кожа с поверхностной плотностью 450...550 г/м², которая предназначена для пальто, курток, эксплуатируемых при температуре не ниже -10 °С.

Винилискожа-Т — мягкая пористая искусственная кожа с поверхностной плотностью 550 г/м², изготовленная с основой из хлопчатобумажной ткани.

К недостаткам винилискожи относятся низкая паро- и воздухопроницаемость и прорубаемость, которые необходимо учитывать при создании моделей и разработке конструкции. Поливинилхлоридное покрытие склонно к старению, т.е. самопроизвольному изменению цвета, прочности, эластичности, твердости и других свойств. Старение поливинилхлорида является химическим процессом, протекающим под влиянием кислорода воздуха, тепла, света, механических деформаций и др.

Изделия из винилискожи нельзя стирать, поскольку они дают большую усадку. Рекомендуется поверхностная обработка теплыми растворами моющих средств с помощью губки при температуре 40 °С, отжим не допускается. Химическая чистка не рекомендуется, так как под действием одних растворителей (уайт-спирита, фторхлоруглеводорода) поливинилхлоридное покрытие становится жестким, под действием других — растворяется (полихлорэтилен и др.). Возможна АКВА-чистка, т.е. обработка изделий в водных растворах специальных моющих средств.

Уретанискожа — мягкая искусственная кожа с полиэфируретановым покрытием, при изготовлении которой в качестве основы используют ворсованные ткани или трикотажные полотна с начесом. Нанесение полиэфируретанового покрытия производят прямым или переносным способом.

При переносном способе на металлическую плиту, покрытую полиэтиленовой пленкой, наносят полимерную массу и затем ворсованной стороной накладывают основу. При последующем прессовании под большим давлением и при нагревании происходит отвердевание полиэфируретана непосредственно на основе. Затем на покрытия наносят отделочные лаки.

Уретанискожа, полученная переносным способом, имеет поверхностную плотность 50... 120 г/м² и жесткость 1,5...3 сН.

Уретанискожи могут иметь как монолитную, так и пористую структуру.

Уретанискожу с монолитной структурой изготавливают из тонкой гладкой капроновой ткани и используют для производства плащей и курток. Уретанискожа на пористой основе — лакстрин (Япония) — применяется для изготовления пальто, курток, полупальто, юбок, жилетов, сарафанов, брюк, головных уборов.

Дефекты изделий из искусственной кожи

В процессе носки может происходить разрушение одежды из искусственной кожи в разных местах под влиянием разнообразных факторов. Так, например, на рукавах в результате многократных изгибов сначала появляются складки, которые, постоянно углубляясь, переходят в трещины лицевого покрытия, а затем в этих местах происходит пересечка материала. Из-за многократных деформаций растяжения, а также в результате старения материала на поверхности спинки первоначально появляются мельчайшие поверхностные трещины, которые, увеличиваясь по площади и проходя в глубь полимерного покрытия, ухудшают внешний вид одежды и вызывают ее водопроницаемость. Аналогичные дефекты появляются в местах двойных швов на краях одежды, где материал находится в натянутом состоянии под действием швов.

Очень часто края рукавов, карманов и другие детали одежды истираются при многократно повторяющихся воздействиях трения на лицевое покрытие искусственных кож. На некоторых искусственных кожах в результате незначительных внешних воздействий могут появляться царапины. При изготовлении одежды из искусственной кожи с повышенной жесткостью происходит разрыв ниточных швов.

Для того чтобы исключить указанные недостатки, искусственные кожи для одежды должны быть пластичными, мягкими, иметь прочное соединение лицевого слоя с волокнистой основой, обладать способностью приобретать и устойчиво сохранять форму в одежде, хорошо драпироваться, быть устойчивыми к многократным изгибам и истиранию, не изменять свойства в разных условиях эксплуатации, при колебаниях температуры и влажности. Так как срок эксплуатации верхней одежды составляет обычно несколько лет, то для обеспечения такого срока службы изделий искусственные кожи для одежды должны быть стойкими к старению, т.е. не изменять своих свойств с течением времени.

ПРÍЛОHA Č. 2

RUSKO-ČESKÝ GLOSÁŘ

A

алюми <u>н</u> ий (-я) <i>м</i>	hliník, aluminium
ами <u>д</u> (-а) <i>м</i>	amid
ами <u>д</u> иско <u>ж</u> а (-и) <i>ж</i>	měkká umělá kůže

Б

балл (-а) <i>м</i>	stupeň, známka
бараба <u>н</u> ный	bubnový
бархати <u>ст</u> ый	sametový, hladký
бк <u>л</u> юч <u>а</u> ть <i>н.в.</i>	řadit
блестя <u>щ</u> ий	lesklý
бо <u>ч</u> ка (-и) <i>ж</i>	sud
брю <u>ш</u> ина (-ы) <i>ж</i>	robříšnice

В

ва <u>л</u> ик (-а) <i>м</i>	válec
велью <u>р</u> (-а) <i>м</i>	velur
ветро <u>ст</u> ой <u>к</u> ость (-и) <i>ж</i>	ventilace
вещ <u>е</u> ств <u>о</u> (-а) <i>ср</i>	látka
в за <u>в</u> ис <u>и</u> мости от (-и) <i>ж</i>	v závislosti na čem
в <u>и</u> д (-а/-у) <i>м</i>	vzhled, druh, typ
вини <u>л</u> (-а) <i>м</i>	vinyl

винилискожа (-и) <i>ж</i>	vinylová umělá kůže
вискозный	viskózní
в качестве <i>кого-чего</i>	jako kdo/co, v roli koho/čeho
влага (-и) <i>ж</i>	vlhkost, vláha
влагоёмкость (-и) <i>ж</i>	kapacita vody
водонепроницаемость (-и) <i>ж</i>	nepromokavost
водостойкость (-и) <i>ж</i>	vodotěsnost, odolnost proti vodě
воздействие (-я) <i>ср</i>	vliv
воздухопроницаемость (-и) <i>ж</i>	prodyšnost
воронкообразный	členitá nálevkovitá kresba
воротник (-а) <i>м</i>	límeč
вороток (-тка) <i>м</i>	šíjová kůže
ворс (-а) <i>м</i>	srst
впитывать <i>н.в.</i>	vsakovat, vstřebávat
выделка (-и) <i>ж</i>	činění
выкраивать <i>н.в.</i>	vystříhovat, vyřezávat
выкормленный	vykrmený
выросток (-тка) <i>м</i>	kůže jednoletého telete
вязальный	pletací
вязально-прошивной	proplétaný
Г	
Газообразный	plynný
галантерейный	galanterní

гигиенический	hygienický
гигроскопичность (-и) жс	hygroskopicita
гладкий	hladký
глянцевый	lesklý
гнить н.в.	hnít
гольё (-я) ср	holina
Д	
двухвальный	dvouhřídlový
действие (-я) ср	vliv
деталь (-и) жс	část
дефект (-а) м	porucha, vada, kaz
длина (-ы) жс	délka
долевой	v podélném
допускаться н.в.	být přípustný
драпируемость (-и) жс	schopnost kůže být měkkou a flexibilní
древесина (-ы) жс	dřevo, dříví
дуб (-а) м	dub
дубитель (-я) м	tříslovina
дубление (-я) ср	činění
процесс дубления	proces činění
Е	
европейский каштан (-а) м	jírovec maďal
единица (-ы) жс	jednotka

естественный	přírodní, přirozený
Ж	
жакет (-а) м	sako
жѐсткость (-и) жс	tuhost
жѐсткий	pevný, tvrdý, neohebný
жир (-у/-а) м	tuk
З	
забрѝй (-я) м	porážka
закрепленный	přichycený
замораживание (-я) ср	zamrazování
замша (-и) жс	semiš
засаливание (-я) ср	solení
И	
ива (-ы) жс	vrba jíva
иглопробивной	prošíte jehlou
изделие (-я) ср	výrobek, produkt, výroba
изгиб (-а) м	ohyb
измеряться н.в.	měří se
износостойкость (-и) жс	odolnost proti opotřebení
импортный	dovozní, importní
истираться н.в.	odírat se
К	
каландрование (-я) ср	kalandrování

капрон (-а) м	kapron
карман (-а) м	kapsa
категория (-и) ж	kategorie
каучуковый	kaučukový
качество (-а) ср	kvalita
каширование (-я) ср	kašírování
кислород (-а) м	kyslík
кислород воздуха	chem. vzdušný kyslík
коэффициент (-а) м	koeficient
козлина (-ы) ж	kůže kozy domácí
коза (-ы) ж	koza
кожа (-и) ж	kůže
натуральная кожа (-и) ж	přírodní kůže
композиция (-и) ж	kompozice
компонент (-а) м	část
консервация (-и) ж	konzervace
конструкторско-технологический	výrobně technologický
кора (-ы) ж	kůra
котирование (-я) ср	kótování
крашение (-я) ср	bubnové barvení
Л	
лайка (-и) ж	lajka
ламинирование (-я) ср	laminování

легкорастяжимый

snadno roztžitelný

лента (-ы) *жс*

substrát vrstvy

линия (-и) *жс*

válec

каландровые линии

kalandrovací válec

лицевой

lícový

лось (-я) *м*

los

лощение (-я) *ср*

leštění

М

максимальный

maximální

малозаметный

nenápadný

маркость (-и) *жс*

označení

масса (-ы) *жс*

hmotnost

массовая доля влаги

vlhkost

массовая доля хрома

hmotnostní zlomek chromu

материал (-и) *м*

materiál

мелкий

malý

мелкорельефный

jemná kresba

мерея (-и) *жс*

zvířecí kůže

мех (-а,-у) *м*

kožešina

механический

mechanický

микрорганйзм (-а) *м*

mikroorganismus

ми́моза (-ы) *жс*

mimóza

минеральный

minerální

миним<u>а</u>льный	minimální
мо<u>н</u>олитный	monolitní
морозост<u>о</u>йкость (-и) ж	mrazuvzdornost
Н	
наг<u>р</u>узка (-и) ж	zatížení
разр <u>ы</u> вная наг <u>р</u> узка	mezní zatížení
намо<u>к</u>аемость (-и) ж	absorbování kapaliny
намо<u>к</u>ание (-я) ср	namáčení
нанес<u>е</u>ние (-я) ср	aplikace
на<u>п</u>па (-ы) ж	nappa kůže
нап<u>р</u>авл<u>е</u>ние (-а) ср	směr
нап <u>р</u> авл <u>е</u> ние удлин <u>е</u> ния при ра <u>с</u> тяж <u>е</u> нии	směr natažení při roztahování
на<u>р</u>езно<u>й</u>	drážkovaný, závitový, se závity
не<u>з</u>нач<u>и</u>тельный	nepatrný, nevýznamný, nevelký,
nenáradný	
не<u>р</u>ов<u>н</u>ость (-и) ж	nedokonalosti
не<u>о</u>бход<u>и</u>мо	je třeba, nezbytné
не <u>о</u> бход <u>и</u> мо п <u>о</u> мн <u>и</u> ть <i>н. в.</i>	je třeba mít na paměti
неп<u>о</u>ср<u>е</u>д<u>с</u>твенно	bezprostředně
не<u>т</u>кан<u>ы</u>й	netkaný materiál
не <u>т</u> кан <u>о</u> е пол <u>о</u> тн <u>о</u>	netkaná textilie
не <u>т</u> кан <u>ы</u> й ге <u>о</u> те <u>к</u> ст <u>и</u> ль	netkaná textilie
ни<u>т</u>ро<u>ц</u>ел<u>л</u>ю<u>л</u>о<u>з</u>а (-ы) ж	nitrocelulóza

О

обес<u>п</u>ече<u>н</u>ие (-я) <i>ср</i>	zajištění
об<u>и</u>вочный	k čalounění
обна<u>р</u>уже<u>н</u>ие (-я) <i>ср</i>	projevení
обо<u>р</u>удо<u>в</u>ание (-я) <i>ср</i>	zařízení
обра<u>б</u>о<u>т</u>ка (-и) <i>жс</i>	úprava
ов<u>ц</u>а (-ы) <i>жс</i>	ovce
ов<u>ч</u>ина (-ы) <i>жс</i>	ovčina
оде<u>ж</u>да (-ы) <i>жс</i>	oděv
о<u>к</u>рас<u>к</u>а (-и) <i>жс</i>	nátěr
о<u>л</u>е<u>н</u>ь (-я) <i>м</i>	jelen
о<u>п</u>е<u>к</u> (-йка) <i>м</i>	telecí kůže
о<u>п</u>ре<u>д</u>еля<u>т</u>ь<u>с</u>я <i>н.в.</i>	projevovat se, ukazovat se
о<u>р</u>га<u>н</u>о<u>л</u>еп<u>т</u>и<u>ч</u>ес<u>к</u>ий	senzorický
о<u>с</u>м<u>о</u>т<u>р</u> (-а) <i>м</i>	prohlídka
о<u>т</u>кло<u>н</u>е<u>н</u>ие (-я) <i>ср</i>	Odchylka
о<u>т</u>в<u>е</u>т<u>с</u>т<u>в</u>е<u>н</u>ный	důležitý
о<u>т</u>д<u>е</u>л<u>к</u>а (-и) <i>жс</i>	povrchová úprava
о<u>т</u>м<u>е</u>т<u>и</u>ть <i>с.в.</i>	poukázat, zpozorovat
в<u>ц</u>ел<u>о</u>м<u>м</u>о<u>ж</u>но<u>о</u>т<u>м</u>е<u>т</u>и<u>т</u>ь	obecně lze říci
о<u>т</u>сла<u>и</u>в<u>а</u>н<u>и</u>е (-я) <i>ср</i>	odlupování
о<u>т</u>т<u>е</u>н<u>о</u>к (-нка) <i>м</i>	odstín, zbarvení
о<u>щ</u>уп<u>ь</u> (-и) <i>жс</i>	hmatem, na omak

П

паропроницаемость (-и) <i>жс</i>	propustnost vodních par
перемешивание (-я) <i>ср</i>	míšení, mísení
переплетение (-я) <i>ср</i>	stehy
периферийный	periferní
перчатка (-и) <i>жс</i>	rukavice
пиджак (-а) <i>м</i>	sako
пластичность (-и) <i>жс</i>	plasticita, kujnost
плёнка (-и) <i>жс</i>	povlak
плесень (-и) <i>жс</i>	plíseň
плита (-ы) <i>жс</i>	deska
плотность (-и) <i>жс</i>	plošná hmotnost
площадь (-и) <i>жс</i>	obsah, plocha, rozloha
площадь шкуры	plocha kůže
поверхность (-и) <i>жс</i>	povrch, plocha
повреждение (-я) <i>ср</i>	poškození, porucha, závada
поглощать <i>н.в.</i>	pohlcovat
поглощать влагу	pohlcovat vláhu
подборт (-а) <i>м</i>	postranice
нижняя часть подборта	spodní část postranice
подвергаться <i>н.в.</i>	podrobovat se, vystavovat se
подкладка (-и) <i>жс</i>	podšívka
подразделять <i>н.в.</i>	(dále) členit, (pod)rozdělovat

покр<u>о</u>в (-а) м	pochrývka, ochrana
волос <u>я</u> но <u>й</u> покр <u>о</u> в (-а) м	vlasový porost
покр<u>ы</u>вно<u>й</u>	lícový
пол<u>а</u> (-ы) ж	šos, cíp
пол<u>е</u>зн<u>ы</u>й	užitečný, využitelný
полиам<u>и</u>д (-а) м	polyamid
поливинилхлор<u>и</u>д (-а) м	polyvinylchlorid
полимер<u>н</u>ый	polymerní
полиуретан<u>о</u>вый	polyuretanový
пол<u>о</u>чка (-и) ж	police, škatulka
полуанилин<u>о</u>вый	poloanilinový
полуфабрик<u>а</u>т (-а) м	polotovar
получ<u>а</u>ть н.в.	přijímat, získávat
полуглянц<u>е</u>вый	Pololesklý
полупальт<u>о</u> нескл.	pelerína
пол<u>ы</u> (-ов) м	pobříšnice
попер<u>е</u>чный	příčný
пор<u>и</u>стый	pórovitý
потер<u>я</u> (-и) ж	ztráta, úbytek
пред<u>е</u>л (-а) м	hranice, mez, limit
преимущ<u>е</u>ственно	především, hlavně
прессов<u>а</u>ние (-я) ср	lisování
примен<u>я</u>ть н.в.	používat, uplatňovat

примык<u>а</u>ть <i>н. в.</i>	přiléh<u>a</u>t, sousedit
приро<u>д</u>а (-ы) <i>ж</i>	charakter, povaha
продол<u>ь</u>ный	podélný
продублен<u>н</u>ость (-и) <i>ж</i>	vyčinění
производ<u>с</u>тво (-а) <i>ср</i>	výroba
происхо<u>ж</u>дение (-я) <i>ср</i>	původ, vznik
прокрас<u>и</u>ть <i>н. в.</i>	natřít, barvit
промыш<u>л</u>енность (-и) <i>ж</i>	průmysl
пропит<u>ы</u>вание (-я) <i>ср</i>	napouštění, impregnace
проч<u>н</u>ость (-и) <i>ж</i>	pevnost
проч <u>н</u> ость на растя <u>ж</u> ение	pevnost v tahu
проруб<u>а</u>емость	prorážení
прошив<u>к</u>а (-и) <i>ж</i>	prošívání
пр<u>я</u>жа (-и) <i>ж</i>	příze
пут<u>а</u>ть <i>н. в.</i>	zaměňovat
Р	
разди<u>р</u>ание (-я) <i>ср</i>	roztržení, rozedření
размещ<u>а</u>ть <i>н. в.</i>	rozmíst'ovat
раскрас<u>и</u>ваться <i>н. в.</i>	rozevírat se, otvírat se
раскр<u>о</u>й (-я) <i>м</i>	střih, nastřihání
расплав (-а) <i>м</i>	tavenina
распростран<u>е</u>нный	rozšířený, rozvinutý, běžný
раствор (-а) <i>м</i>	rozpětí, roztok

растительный	rostlinný
растяжимость (-и) <i>жс</i>	pružnost, elasticita
рациональность (-и) <i>жс</i>	racionálnost
ремонтпригодность (-и) <i>жс</i>	opravitelnost
рельефный	reliéfní, členitý
рисунок (-нка) <i>м</i>	kresba, výkres
рыно (-нка) <i>м</i>	trh
С	
сваривание (-я) <i>ср</i>	svařování
сварка (-и) <i>жс</i>	svařování
светопрочность (-и) <i>жс</i>	stálobarevnost
свойство (-а) <i>ср</i>	vlastnost
себестоимость (-и) <i>жс</i>	vlastní náklady, výrobní cena
синтетический	syntetický
складка (-и) <i>жс</i>	záhyb
скот (-а) <i>м</i>	dobytěk
крупный рогатый	hovězí dobytěk
слой (-я) <i>м</i>	vrstva, nános
мускульно-жировой слой	svalová a tuková vrstva
снабжение (-я) <i>ср</i>	zásobování, dodávání
сопротивление (-я) <i>ср</i>	odpor, vzdor
сорт (-а) <i>м</i>	jakost, kvalita
спереди	na přední straně, z lící strany

спил ок (-лка) <i>м</i>	povlak
спин ка (-и) <i>ж</i>	hřbet, záda
соблю дение (-я) <i>ср</i>	dodržování, zachovávání
способ ность (-и) <i>ж</i>	schopnost
сре з (-а) <i>м</i>	řez, seříznutí
сро к (-а) <i>м</i>	lhůta
сро к эксплуата ци	životnost
стандарт ный	standartní, běžný, neměnný
стачив ание (-я) <i>ср</i>	šití
стой кость (-и) <i>ж</i>	odolnost
суммар ный	celkový, souhrnný, všeobecný
сцепле ние (-я) <i>ср</i>	spojení, spojování, seskupení
сырьё (-я) <i>ср</i>	suroviny
Т	
телё нок (-а) <i>м</i>	tele
температура (-ы) <i>ж</i>	teplota
температурные колеба ния	teplotní výkyvy
теплопр овод ность (-и) <i>ж</i>	tepelná vodivost
тепlost ой кость (-и) <i>ж</i>	tepelná odolnost
термооб работ ка (-и) <i>ж</i>	tepelné zpracování
технолог ический	technologický
тече ние (-я) <i>ср</i>	běhěm, v průběhu
с тече нием вре мени	postupem času

тиснение (-я) <i>ср</i>	ražení, vytištění
ткань (-и) <i>жс</i>	tkanina, textilie, látka
толстый	silný, tlustý
толщина (-ы) <i>жс</i>	tloušťka
тонкий	tenký
топография (-и) <i>жс</i>	topografie
трение (-я) <i>ср</i>	tření
треска (-и) <i>жс</i>	treska
трещина (-ы) <i>жс</i>	trhlina, prasklina
трикотажный	úpletový, pleteninový
тюлень (-я) <i>м</i>	tuleň
тягучий	pružný, tažný
У	
убор (-а) <i>м</i>	pokrývka
удлинение (-я) <i>ср</i>	natažitelnost
упрощать <i>н.в.</i>	zjednodušovat
упругость (-и) <i>жс</i>	pružnost
уретан (-а) <i>м</i>	uretan
уретанискожа (-а) <i>жс</i>	polyuretanová umělá kůže
усадка (-и) <i>жс</i>	smrštění
ускорить <i>с.в.</i>	urychlit
установка (-и) <i>жс</i>	zařízení
участок (-тка) <i>м</i>	část

учитывать *н.в.*

brát v úvahu

Ф

фторхлоруглеводород (-а) *м*

CFC chlorofluorouhlovodíky

фут (-а) *м*

stopa (anglosaská míra) фут=ft

Х

химия (-и) *жс*

chemie

хлопчатобумажный

bavlněný

хромовый

chrómový

художественный

umělecký

Ц

царапина (-ы) *жс*

rýha, škrábanec

Ч

часть (-и) *жс*

část

чепрачный

hřbetní

чепрачная часть

hřbetní část

Ш

шеврет (-а) *м*

ovčina

шевро *нескл.*

kozlečina

шкурка (-и) *жс*

kožka

шкура (-ы) *жс*

kůže

шлифованный

leštěný

Э

эксплуатационный

funkční

эконом<u>и</u>ческий	ekonomický
эласт<u>о</u>скожа (-и) ж	elastická umělá kůže
эле<u>м</u>ент (-а) м	prvek materiálu
эмульси<u>о</u>нный	emulzní
эргономи<u>ч</u>еский	ergonomický
эстет<u>и</u>ческий	estetický
этал<u>о</u>н (-а) м	etalon

ПРÍЛОHA Ā. 3

ZKRATKY

Grafické zkratky, graficko-fonetické zkratky a grafické značky hrají významnou úlohu v odborném textu. Ke zkracování řadíme i užívání symbolů. Zkratky jsme rozdělili podle publikace „O české terminologii“ autorů Poštolkové, B., Roudného, M., Tejnora, A.

Grafické zkratky

и т.д. (и так далее) – atd.

и др. (и другие) – aj. (a jiné)

т.е. (то есть) – tj. (to jest)

Graficko-fonetické zkratky

Полиэфируретан – polyester-uretan – AU

Поливинилхлорид – polyvinylchlorid – PVC

ЦНИИШП – Центральный научно-исследовательский институт швейной промышленности – Ústředního výzkumného ústavu pro oděvní průmysl

T — ткань – T – tkanina

ТР — трикотажное полотно – ТТ – tkaná textilie

НТ — нетканое полотно – NT – netkaná textilie

Grafické značky

°C (Градус Цельсия) - °C (stupeň Celsia)

МПа (Мегапаскаль) – Мра (Megapascal)

мм (миллиметр) – mm (milimetr)

дм² (квадратный метр) – dm² (decimetr čtvereční)

м² (квадратный метр) – m² (metr čtvereční)

г (грамм) – g (gram)

мг (миллиграмм) – mg (miligram)

г/м² (грам в метр квадратный) – g/m² (gram na metr čtvereční)

сН (Строительные нормы) – сN (stavební jednotka)

% (Процент) – % (procenta)

см²- ч (сантиметр квадратный в час) – см²/h (centimetr čtvereční za hodinu)

см³ (сантиметр кубический) – см³ (centimetr krychlový)

™ (Товарная марка) – ™ (tovární znak)

Рѣ.: 1 кв. фут = 30x30 см (квадратный фут) – 1 ft² = 30x30 cm (stopa)

Náš odborný text je nasycený grafickými značkami. Je to dáno tím, že oděvní průmysl pro zpracování kůže používá různé chemické postupy, nové technologie a postupy k dosažení vhodného materiálu. V menší míře se pak setkáváme s graficko-fonetickými zkratkami a grafickými zkratkami.

ANOTACE

Jméno a příjmení autora: Kateřina Martinková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milena Machalová

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra slavistiky

Název diplomové práce v češtině: Překlad odborného textu z oblasti textilního průmyslu - rozdíl mezi přírodní a umělou kůží

Název diplomové práce v angličtině: Translation of scientific text from the textile industry - the difference between natural and artificial leather

Počet znaků: 118 263

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 19

Klíčová slova: komentovaný překlad, glosář, odborný styl, termín, terminologie oděvního průmyslu, překlad, překladové transformace, translatologický komentář, analýza

Charakteristika diplomové práce:

Tématem bakalářské práce je Překlad odborného textu z oblasti textilního průmyslu - rozdíl mezi přírodní a umělou kůží. Hlavním cílem byl překlad odborného textu a vypracování rusko-českého glosáře. Teoretická část se skládá z charakteristiky odborného stylu, věnuje se problematice terminologie, klasifikaci překladových transformací. Poznatky získané z teoretické části jsou upotřebeny pro analýzu v praktické části. Praktická analýza je postavena na konkrétních příkladech z překladu. Tato část zahrnuje terminologický rozbor, klasifikaci překladových transformací.